

Tammelan kunta

TILINPÄÄTÖS

1.1. - 31.12.2008

SISÄLLYSLUETTELO

1 TAMMELAN KUNNAN TOIMINNOT JA TALOUDEN HOITO	1
1.1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	1
1.2 VALTUUSTOTASON ARVIOINTI	4
1.3 KUNNAN HALLINTO.....	6
1.4 OMAN TALOUSALUEEN KEHITYS	7
1.5 ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ JA EPÄVARMUUSTEKIJÖISTÄ	7
1.6 KUNNAN TOIMINNAN JA TALOUDEN KEHITYS.....	8
1.7 TALOUSARVION SITOVUUS	10
1.8 TILIVELVOLLISUUS.....	10
1.9 HALLITUKSEN SELONTEKO SISÄISESTÄ VALVONNASTA JA RISKIENHALLINNASTA SEKÄ KONSERNIVALVONNASTA.....	11
1.10 VESILAITOKSEN ERIYTTÄMINEN.....	11
2 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN	13
3 TOIMINNAN RAHOITUS.....	16
4 TASETARKASTELU.....	18
5 KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS	21
6 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	26
7 TOIMINTAKERTOMUS	29
7.1 TASAPAINOISEN KUNTASTRATEGIAN TOTEUTUMINEN	29
7.2 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	33
7.3 HALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ	51
8 TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU	52
9 INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMISVERTAILU	54
10 RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU	61
11 TULOSLASKELMA	62
12 TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT.....	63
13 TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	68
14 TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	74
15 VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT.....	77
LIITETIEDOT	77
16 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	79
17 OMISTUKSIA MUISSA YHTEISÖISSÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT	80
18 KONSERNITASEEN LIITETIEDOT.....	81
19 TUNNUSLUKUJEN LASKUKAAVAT JA LUETTELO VUODEN 2008 KIRJANPITOKIRJOISTA.....	96

1 TAMMELAN KUNNAN TOIMINNOT JA TALOUDEN HOITO

1.1 KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Kunnan tilinpäätös vuodelta 2008 osoittaa taloutta hoidetun harkitusti ja tammelalaisten palveluita toteutetun tasapainoisen kuntastrategian kriittisten tärkeiden asioiden eli menestystekijöiden avulla asetettujen toiminnallisten tavoitteiden mukaisesti. Edellisestä vuodesta kunnan talous kuitenkin jonkin verran heikkeni ja merkitsi osaltaan suurien haasteiden eteen asettumista syksyllä alkaneen maailmanlaajuisen taantuman heijastuessa yllättävänkin nopeasti rahamarkkinoiden kautta rakentamiseen, yritysten tilauskantoihin ja pahenevan työttömyyden johdosta kotitalouksien arkeen. Täten liikkeelle lähteneitä reaalityöelämän ongelmia lisäsivät Lounais-Hämeessä erityisesti teollisen toiminnan rakennemuutokseen liittyneet yritysten lopettamiset, irtisanomiset ja mittavat lomautukset. Satojen työpaikkojen häviäminen ei voinut olla heijastumatta yksityisten palvelujen käyttöön ja julkisten talouden tarvitsemien verotulojen kehitykseen. Lohdullista on kuitenkin, että Tammelassa voidaan talouden osalta lähteä tuleviin lamavuosiin suhteellisen terveeltä pohjalta ja hyvien kuntalaispalveluiden tasolta. Tiukkuutta tulee jatkossa olemaan ja ratkaisujen teossa tarvitaan malttia ja poliittisessa päätöksenteossa kykyä nähdä pitkälle sekä kohdistaa voimavarat oikeiden asioiden toteuttamiseen.

Tuloslaskelma osoittaa vuosikatteenksi lähes 2,0 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa asukasta kohti lasketuna 295,2 euroa. Olennainen tekijä hyvälle vuosikatteenalle oli kunnan verotulojen kasvaminen edellisvuodesta 6,2 % sekä valtionosuuksien kasvaminen 6,9 %. Verotulojen kasvun selitti suurelta osalta tuloveron lisääntyminen miltei 1 miljoonalla eurolla yli 15 miljoonan euron kokonaismäärään. Tuloveroprosentti oli edelleen 18,50. Toimintatuotot (ulkoiset) pienenevät 23,0 %, koska tulosta rasittivat tilinpäätöshetkellä vielä myynnissä olleet kaksi ”avaimet käteen” omakotitaloa. Toimintamenot (ulkoiset) kasvoivat edellisvuoteen verrattuna 2,9 % (ilman em. omakotitalojen rakentamista kasvu olisi ollut 5,5 %). Käyttötalouden nettomenot olivat 24,9 miljoonaa euroa, jossa kasvua edellisvuoteen oli 8,0 %.

Kunnan lainamäärä väheni vuonna 2008 ja oli vuoden lopussa noin 6,0 miljoonaa euroa eli 903 euroa asukasta kohti lasketuna. Uutta pitkäaikaista lainaa ei otettu lainkaan ja rahoitustarvetta hoidettiin edullisella lyhytaikaisella lainarahoituksella. Lainanhoitokate oli tyydyttävänä pidettävä 1,6. Vuosikatteenalla kyetään hoitamaan noin 1,2 miljoonan euron suuruiset poistot ja tilinpäätöksessä voidaan tehdä yhteensä 650.000 euron investointivaraukset Ruisluodon palvelukeskukseen ja Riihivalkama - Porrassuonkylän alueeseen. Aiemmissa tilinpäätöksissä tehtyjen investointivarausten ja poistoerojen tuloutusten jälkeen taseeseen ylijäämätalille voidaan siirtää tilikauden ylijäämänä 260.690,96 euroa. Omavaraisuusaste on 72,9 % ja suhteellinen velkaantuneisuus 29 %, jotka ovat koko kuntataloutta ajatellen hyviä tunnuslukuja. Vastaavat luvut vuoden 2007 tietojen perusteella kuntasektorilla olivat 70 ja 43. Kunnan maksuvalmius oli koko vuoden kireä.

Investointiosan menot olivat vuonna 2008 yhteensä 1,9 miljoonaa euroa, jota vastaava luku vuonna 2007 oli 2,3 miljoonaa euroa. Investointiosan tulot olivat noin 208.000 euroa ja vuonna 2007 noin 198.000 euroa. Suurimmat investoinnit kohdistuivat maa- ja vesialueiden hankintaan, järvien virkistyskäytön lisäämiseen, vesihuoltoon, Nuutin asuntoalueen yhdyskuntarakentamiseen, Ruisluodon palvelukeskuksen hoiva 1-osaston saneeraukseen, Laihon kiinteistön ja FAI:n tilojen muuttamiseen päivähoitoon, Portaankoulun saneeraukseen ja Riihivalkaman koulun lähiliikuntapaikan toteuttamiseen.

Kunnan työttömyysaste oli vuoden lopussa 8,8 %, kun se vastaavana ajankohtana vuonna 2007 oli 7,1 %. Kanta-Hämeen keskiarvo oli vuoden lopussa 8,9 % ja vastaavasti vuoden 2007 lopussa 7,7 %. Kuntastrategiassa asetettua tavoitetta ei työllisyystilanteen osalta saavutettu osaksi kunnan omien työpaikkamenetysten ja osaksi seudun yritystoiminnan kokemien merkittävien työpaikoissa tapahtuneiden vähennysten johdosta. Äkillisen rakennemuutos -statuksen saaminenkaan ei näyttänyt tuovan pikaista parannusta tilanteeseen. Työttömyydessä oli edelleen ongelmana pitkäaikaistyöttömien suuri osuus ja lisääntyvä nuorten henkilöiden työnsaannin vaikeutuminen.

Käyttötalouden tehtävääalueiden nettomenojaan kasvattivat: liiketoiminta, jonka netto muodostui miinusmerkkinä, kun kaksi valmistunutta omakotitaloa olivat myymättä, vesihuolto, jonka ylijäämä pieni, yhdyskuntapalvelut 19,9 %, yleinen hallinto 18,3 %, vapaa sivistystyö 15,1 %, toimeentuloturva 10,7 %, kansalaisopisto ja taiteen perusopetus 7,9 %, terveydenhuolto 7,8 % ja päivähoido 7,0 %. Kokonaisuutena toimintatuotot alittivat alkuperäisen talousarvion noin 470.000 eurolla ja toimintamenot puolestaan alittivat alkuperäisen talousarvion noin 280.000 eurolla, josta johtuen toimintakate oli alkuperäistä talousarviota lähes 200.000 euroa heikompi.

Kuntakonsernin kannalta tilinpäätöksessä on huomioitava omavaraisuusasteen paraneminen edellisen vuoden 56,8 %:sta 66,9 %:iin ja konsernin lainojen pysyminen asukasta kohti laskettuna edelleen kohtuullisen alhaisena. Kunnan vastuut (vakuudet ja vastuusitoumukset) konserniin kuuluvien ja muiden kohdalta olivat vuoden lopussa yhteensä noin 6,1 miljoonaa euroa, jossa määrässä lisäyksiä aiheuttivat vesihuollon toteuttamiseen ja yritystilojen rakentamiseen annetut takaukset, joiden vastavakuutena kunnalla on hallussaan vastavakuudet. Pitkäaikaisia laina- tai myyntisaamisia ei kunnalla ole noin 230.000 euron tytäryhteisösaamista ja noin 93.000 euron konkurssissa olevan yrityksen lainasaamista lukuun ottamatta. Viimeksi mainitun osalta kunnalla on omaisuuteen kiinteistökiinnitys vakuutenaan.

Kunnan tasapainoisen kuntastrategian kriittisiin menestystekijöihin perustuvat tavoitteet ovat toteutuneet pääosin kohtuullisesti. Erityisesti kaavoitusprosessit ovat vauhdittuneet oman kaavoituksesta vastaavan kaavoittajan toimin ja asiantuntemusta hyväksi käyttäen. Laajat yleiskaavahankkeet ja asemakaavojen laatiminen ovat luoneet pohjaa maankäytön tuleville ratkaisuille ja asuntotuotannon sekä yritystoiminnan kehittämiseksi. Vesiensuojelu- ja kunnostushankkeiden suuri määrä puolestaan on parantamassa ihmisten turvallisuuteen ja viihtyvyyteen liittyvien tekijöiden olemassa oloa. Palveluprosessien ja palvelurakenteiden uudelleenarvioinnin ja hallinnan kohdalla on oltu kehittämässä aluekehitystoimintaa, seudun palvelustrategiaa, LounaPlussan koordinoimana maaseutuohjelmaan kuuluvia hankkeita ja Forssan seudun Kehittämiskeskus Oy:n jäsenenä mukana klusteri-, harava- ja liiketoiminnan osaamishankkeissa. Yhteensä kunnan osuus seudun yhteisten projektien kehittämisessä on ollut yli 80.000 euroa. Terveydenhuollon sopimusohjauksjärjestelmää on hyväksikäytetty kuntalaisten asiakaslähtöisten ja tehokkaiden palveluiden aikaansaamisessa ja mm. seudullista vesihuoltoa ollaan oltu kunnan osalta valmistelemaan välttämättömien perustietojen keräämisellä. Tehtävääalueiden tavoitteiden toteutumisissa on valtaosin saavutettu asetetut tavoitteet. Taloudellisilta merkityksiltään suurimpia ovat olleet vanhusten huoltoon, kotipalveluiden toimivuuteen, ruoka- ja puhdistuspalveluiden organisoimisen hitsautumiseen liittyvät toimenpiteet, lasten hoitoon ja kunnan opetustoimeen kuuluvat tehtävät, tekniseen ja ympäristötoimeen kuuluvat tehtäväkokonaisuudet.

Kunnan väkiluku oli vuoden 2008 lopussa 6.617 henkeä, jossa oli vähentymistä edellisvuodesta 33 henkeä. Selittävinä tekijöinä olivat koko seudun väkilukukehityksen edelleen jatkunut heikko kehitys, syntyväisyys-kuolleisuus -suhteen negatiivisuus ja edellä kuvattu seudun elinkeinoelämän rakenneuudoksesta johtuva työpaikkavähennys ja siitä johtuva muuttoliikkeen kääntymisen alueelta poismuutoksi. Kaikesta huolimatta yrityksiä perustettiin seudulle ja kunnan nettoyrityslisäys oli vuoden aikana 21, joka toteutti tavoitteeksi asetetun lisäyksen uusien yritysten perustamisen osalta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan kohdalta totean: Kunnassa on noudatettu kunnanvaltuuston hyväksymää sisäisen valvonnan yleisohjetta, jonka mukaan sisäistä valvontaa toteutetaan erityisesti huolehtimalla kirjanpidon ja muiden informaatiojärjestelmien oikeellisuudesta, toimintojen tuloksellisuudesta, varojen hoidon turvaamisesta, riskien tunnistamisesta ja niiden hallinnasta. Sisäinen tarkkailu on elimellinen osa kunnan johtamista, josta vastaa jokainen esimies ja lautakunta osaltaan jatkuvana toimintana. Koko kunnan osalta tavoitteiden toteutumista, resurssien käyttöä ja tuloksellisuutta toiminnoissa seurataan toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumisvertailussa sekä mm. osavuositarkastuksessa, joka vuoden puolivälin tilanteessa laadittuna antaa kunnanvaltuustolle mahdollisuuden tarvittaessa reagoida tilanteen sitä vaatiessa.

Riskienhallinnan osalta merkittävin riski on yleisen taloudellisen tilanteen muuttuminen erittäin vaikeaksi ja sen aiheuttamat vaikutukset kuntalaisten työllisyyteen ja sitä kautta kunnan verotulojen kehittymiseen. Kunnanhallitus on hyväksynyt riskienhallintaohjeet 19.6.2006. Johtoryhmä on lisäksi tehnyt riskienkartoituksen sisäisen valvonnan kannalta ja työpistekohtaisesti on tehty työpaikan vaaratekijöiden sekä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta riskiarvioinnit.

Kunnan konserniohjeet on hyväksytty kunnanvaltuustossa 15.12.2008 ja niiden pohjalta kunnanhallitus on päättänyt 2.2.2009 mm. järjestää tytär- ja osakkuusyhteisöjen ja kuntakonserniin kuulumattomien yhteisöjen kanssa vuosittain keskustelun toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi, pitää yhteispalavereita tiettyjen yhteisöjen toimitelmiin kunnista valittujen edustajien kanssa yhteistyötapojen muodostamiseksi konsernijohtoon ja keskinäiseen kanssakäymiseen sekä kiinnittää tytäryhteisöjen huomiota soveltuvien osin kunnan riskienhallintaohjeen noudattamiseen.

Kunnan henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 362 henkilöä. Naisten osuus kunnan palveluksessa oli 307 eli 84,8 % ja miesten osuus 55 eli 15,2 %. Kunnan henkilöstökulut olivat vuonna 2008 yhteensä 12,4 miljoonaa euroa, josta on vähennetty saadut kela-korvaukset palkkamenoista. Henkilöstökulut kasvoivat edellisvuodesta 5,4 %, joka oli täsmälleen sama prosenttiosuus kuin edellisenä vuonnakin. Työstä poissaolopäiviä oli yhteensä 17.803 (vuonna 2007 17.820 päivää). Sairaudesta johtuvia poissaolopäiviä oli yhteensä 2.984 (vuonna 2007 3.519 päivää) ja ne vähenivät 15,2 %.

Lausun kunnan henkilöstölle ja luottamushenkilöille vuodelta 2008 kiitokset tehdystä työstä ja asetettujen tavoitteiden mukaisesta toiminnasta kuntalaisten palveluiden hyväksi.

Tammelassa 31.3.2009

Matti Setälä
Kunnanjohtaja

1.2 VALTUUSTOTASON ARVIOINTI

Arviointi on oleellinen osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä toiminnan ja palvelujen kehittämisen väline. Arvioinnin tuloksena tehtävät johtopäätökset ohjaavat toimintaa, vaikuttavat uusien tavoitteiden asettamiseen tai entisten tarkistamiseen. Arvioinnin tehtävänä valtuustotasolla on osoittaa strategioiden tarkistamisen tarpeet ja kehittämisen kohteet. Arviointi on osa kunnan jatkuvaa kehittämissiessia. Kunnallisen arvioinnin tärkein osa on kunnanvaltuuston asettamat tavoitteet ja niiden arviointi. Tavoitteiden lähtökohtana ovat kunnan strategiat. Vuonna 2007 tapahtunut kuntalain muutos vaatii kunnan asettamaan myös kuntakonsernille toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet ja esittämään toimintakertomuksessa selvityksen tavoitteiden toteutumisesta.

Arvioinnin ydin on arvottaminen eli sen osoittaminen, onko jokin asia hyvin vai huonosti, arvokas vai arvoton, hyödyllinen vai hyödytön. Kunnallisessa palvelutoiminnassa koko järjestelmän olemassaolon tarkoitus on kansalaisten peruspalveluista huolehtiminen ja hyvinvointiyhteiskunnan rakenteiden tuoksellinen toiminta. Peruskysymys kunnallisen toiminnan ja tuotettujen palveluiden arvioinnissa on, kuinka hyvin kunta onnistuu tehtäviensä hoitamisessa ja järjestämisessä.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi. Tarkastuslautakunta suorittaa arviointinsa vertaamalla rinnakkain valtuuston hyväksymää talousarviota, kunnanhallituksen allekirjoittamassa tilinpäätöksessä olevaa toimintakertomusta sekä omia havaintojaan. Arviointikertomuksen käsittely ja tavoitteiden saavuttamisen arviointi kunnanvaltuustossa on tärkeä osa valtuuston suorittamaa tavoitteellista johtamista. Tilinpäätös, tilintarkastuskertomus ja arviointikertomus esitetään samassa kokouksessa.

Tammelan kunnassa on vuoden 2001 aikana siirrytty asettamaan tavoitteita ja strategioita tasapainoisen onnistumisen mallilla. Tasapainoisen onnistumisen mallia hyödynnetään suoraan kunnan arviointityössä. Toimintaa arvioidaan ja mitataan eri näkökulmista, joita ovat vaikuttavuus (asiakas), prosessit, talous ja oppiminen. Lähtökohtana on organisaation visio sekä strategia ja oleellista on tasapaino eri näkökulmien ja käytettävien mittareiden välillä.

Tavoitteiden toteutumista seurataan valtuustotasolla osavuositarkastuksen ja kunnan tilinpäätöksen yhteydessä. Osavuositarkastus laaditaan puolivuositarkastusten sijaan, että siinä seurataan talousarviossa asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista määrärahasuuruuksien lisäksi. Osavuositarkastus käsittelee kunnanhallituksessa noin kuukauden kuluttua tarkastelukauden päättymisestä ja esitetään myös kunnanvaltuustolle.

Kunnan toimintakertomuksessa kuluneelta tilikaudelta esitellään sekä toiminnallisten että taloudellisten tavoitteiden toteutuminen samalla tasolla kuin talousarviossakin. Tilinpäätös, jossa toimintakertomus muodostaa tärkeän osan, allekirjoitetaan kunnanhallituksessa seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tilinpäätös on tuotava kunnanvaltuuston käsittelyyn kuntalain mukaisesti viimeistään kesäkuussa.

Tämän lisäksi arviointia suoritetaan pitkittäisvertailuna eli kunnan talous- ja muita tietoja seurataan myös pidemmältä aikaväliltä aikasarjoina yms.

Arviointi tuottaa tietoa valtuutetuille itselleen, kuntalaisille, kunnan viranhaltijoille ja työntekijöille sekä ympäröivälle yhteiskunnalle siitä, miten kunta tehtävissään on onnistunut tai edistynyt. Arviointi on parhaimmillaan systemaattinen prosessi, joka tuottaa oikeaa, luotettavaa ja ajankohtaista tietoa kunnan tehtävän tai yksittäisen toiminnon tilasta sellaisenaan tai suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Ottaen huomioon valtuuston roolin kunnan keskeisten tavoitteiden asettajana ja strategioiden määrittäjänä, tulee arvioinnin valtuustotyöskentelyssä painottua etukätesarviointiin ja toiminnan aikaiseen arviointiin.

Arviointi kuuluu olennaisesti myös lautakuntien tehtäviin ja ne seuraavat tavoitteita tarkemmalla tasolla kuin valtuusto. Lautakunnat raportoivat tavoitteiden saavuttamisesta kunnanhallitukselle, joka muokkaa niistä oman kertomuksensa valtuustolle.

Työyksiköissä tapahtuvaa toimintojen arviointia toteutetaan kunnallisen työmarkkinalaitoksen kunnallisen palvelutoiminnan tuloksellisuusarvioinnista antaman suosituksen pohjalta. Työyksikkökohtaisessa toimintojen arvioinnissa keskeisellä sijalla ovat arviointikeskustelut työpaikkapalavereissa ja kehityskeskusteluissa.

1.3 KUNNAN HALLINTO

KUNNAN LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO JA LUOTTAMUSHENKILÖT

KUNNANVALTUUSTO

Pj.	Kaunisto Harri	jäsenet:
1 vpj.	Ojansuu Ismo	Rantala Tuomas
2 vpj.	Sotka Päivi	Rauhala Sirpa
3 vpj.	Vähä-Herttua Keijo	Ryhtä Esa
jäsenet:	Eloranta Irja S	Saarenmaa Raili
	Hölttä Marketta	Simelius Jukka
	Jalasjoki Liisa	Suonpää Raija
	Liinaharja Kristiina	Touru Mauri
	Mäntylä Onni	Vanha-Similä Jukka
	Nissilä Minna	Vehmas Leena
	Ojansuu Juha	Viikari Seppo
	Puosi Mervi	Virolainen Tomi
	Pura Eero	Yrjöjä Katariina
	Pärssinen Simo	Yrjölä Seppo

KUNNANHALLITUS

Pj.	Nissilä Minna	jäsenet:
1 vpj.	Saarenmaa Raili	Simelius Jukka
2 vpj.	Yrjölä Seppo	Vehmas Leena
jäsenet:	Pura Eero	Viikari Seppo

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Pj.	Pura Erkki	jäsenet:
vpj.	Laajalehto Raimo	Eerola Leena
jäsenet:	Andersson Mika	Larpi Irma

KOULUTUSLAUTAKUNTA

Pj.	Ojansuu Ismo	jäsenet:
vpj.	Yrjölä Katariina	Luitparo Leena
jäsenet:	Heino Veli	Paakkunainen Asta
	Laakso Jukka	Pärssinen Simo

PERUSTURVALAUTAKUNTA

Pj.	Touru Mauri	jäsenet:
vpj.	Paakkunainen Asta	Rauhala Sirpa
jäsenet:	Jalasjoki Liisa	Sillanpää Hannu
	Mäntylä Onni	Vanha-Similä Jukka

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Pj.	Puosi Mervi	jäsenet:
vpj.	Virolainen Tomi	Vainio Heikki
jäsenet:	Lundén Ritva	Vähä-Herttu Susanna

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Pj.	Hölttä Marketta	jäsenet:
vpj.	Tähtinen Rami	Liski Kirsi-Marja
jäsenet:	Kannisto Pekka	Vihreäsaari Janne

VAPAA-AJAN LAUTAKUNTA

Pj.	Rantala Tuomas	jäsenet:
vpj.	Mattila Tuomas	Rajala Hanna
jäsenet:	Liinaharja Kristiina	Ylitalo Janne

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

Pj. Ojansuu Juha
vpj. Malin Mervi
jäsenet: Hakala Marja

jäsenet:
Ryhtä Esa
Sillanpää Martti

VALTUUSTON POLIITTISET VOIMASUHTEET 31.12.2008

Suomen Keskusta	12 valtuutettua
Suomen Sosialidemokraattinen puolue	7 valtuutettua
Kansallinen Kokoomus	4 valtuutettua
Vasemmistoliitto	2 valtuutettua
Tammelan demokraatit	2 valtuutettua

HALLITUKSEN ESITTELIJÄ

Kunnanjohtaja Matti Setälä

**Tammelan kunnan palkatun henkilökunnan määrä
toimialoittain 31.12.2008**

	Vakinaiset	Sijaiset	Määrä- aikaiset	Työllis- tetyt	Yhteensä
Keskushallinto	12	0	3	2	17
Sosiaali- ja terveystoimi	139	51	8	0	198
Opetus- ja kulttuuritoimi	65	5	17	0	87
Ympäristö- ja tekniset palvelut	25	0	2	1	28
Maaseututoimisto	2	0	0	0	2
Ruoka- ja puhdistuspalvelut	25	4	1	0	30
Yhteensä	268	60	31	3	362

1.4 OMAN TALOUSALUEEN KEHITYS

Kanta-Hämeessä vuosi 2008 oli väestön lisäyksen kannalta edelleen erittäin hyvä ja saavutti uuden vuosiennätyksen (ennakkotieto + 1 582 asukasta). Eniten väestön lisäystä tuli Hämeenlinnan seudulle, 64 % koko vuoden 2008 kasvusta ja loput kasvusta tuli Riihimäen seuduille. Forssan seudun väkiluku kääntyi lievistä kasvusta taas negatiiviseksi.

Vuositason työttömyysaste oli Kanta-Hämeessä edelleen alempi kuin edellisvuonna ja uusia yrityksiä perustettiin edelleen runsaasti. Työllisyystilanne Forssan seudulla heikkeni seudun menetettyä runsaassa vuodessa yli 1 000 työpaikkaa. Vuositason työttömyysaste seudulla nousi yli 16 %:lla ja oli 9,2 %.

1.5 ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ JA EPÄVARMUUSTEKIJÖISTÄ

Tammelan kunnan merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät liittyvät yleisen taloudellisen tilanteen kehittymiseen ja sen vaikutukseen kuntalaisten työllisyyteen ja kunnan verotuloihin. Yleinen taloudel-

linen tilanne vaikuttaa myös yritystoimintaan vuokrattavien tilojen käyttöasteeseen ja yritysten toimintaedellytyksiin ja sitä kautta kunnan antamien takausten realisoitumisriskeihin.

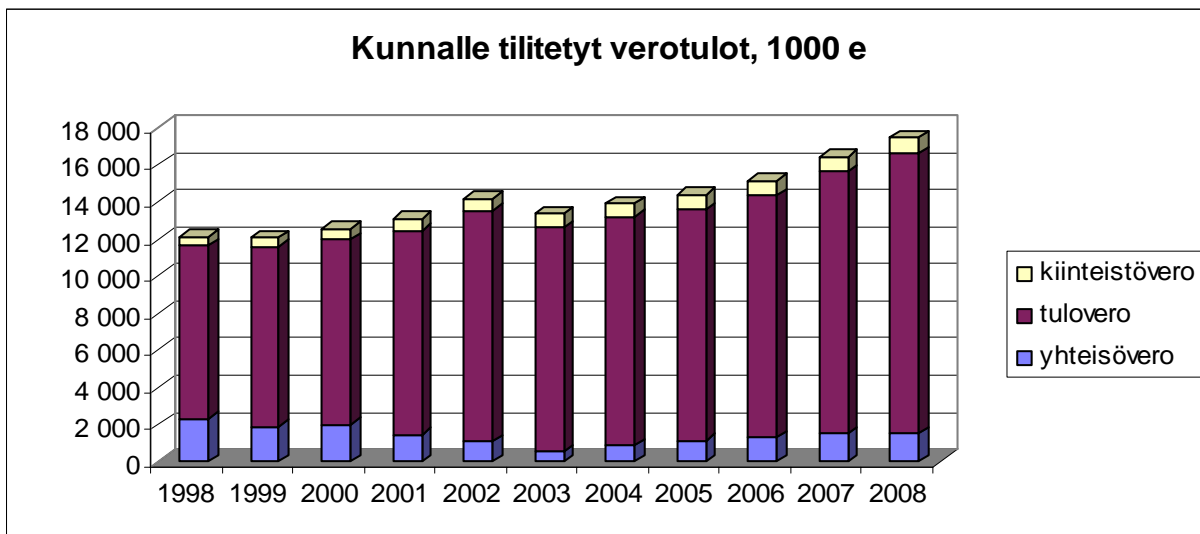
Suunnitteilla oleva valtionosuusuudistus on iso epävarmuustekijä, koska valtionosuudet ovat verotulojen ohessa toinen merkittävä kunnan tulolähde. Lisäksi kunta- ja palvelurakenneuudistus ja yleensäkin valtion kunnille asettamat lisävelvoitteet aiheuttavat epävarmuutta.

1.6 KUNNAN TOIMINNAN JA TALOUDEN KEHITYS

Tuloslaskelman kautta tarkasteltuna Tammelan kunnan talous säilyi edelleen hyvänä ja joskin heikkeni hieman vuodesta 2007. Vuosikate oli vuonna 2008 vajaa 2,0 milj. euroa ja vuonna 2007 vajaa 2,1 milj. euroa, kun vuosina 2005 ja 2006 se oli 1,5 milj. euroa ja vuonna 2004 1,8 milj. euroa. Vuosikate oli vuonna 2003 1,6 milj. euroa, vuonna 2002 2,9 milj. euroa (verotulojen rytmihäiriön johdosta) ja vuonna 2001 1,2 milj. euroa. Vuonna 2000 kunnan tilinpäätös oli taas alijäämäinen. Asukasta kohti laskettuna kunnan vuosikate laski 313,0 eurosta 295,2 euroon per asukas vuonna 2008. Vuosikate riitti kattamaan poistot 1,6-kertaisesti.

Seuraavassa kunnalle tilitetyt verotulot vuosina 1998-2008:

1000 €	yhteisö- vero	muutos %	Tulo- vero	muutos %	kiinteistö- vero	muutos %	yhteensä	muutos %
1998	2 338	12,4	9 301	1,3	471	0,8	12 110	3,2
1999	1 861	-20,4	9 717	4,5	488	3,6	12 066	-0,4
2000	2 020	8,5	9 932	2,2	604	23,9	12 556	4,1
2001	1 476	-26,9	10 971	10,5	655	8,4	13 102	4,3
2002	1 081	-26,8	12 426	13,3	668	2,0	14 177	8,2
2003	547	-49,4	12 078	-2,8	741	10,9	13 366	-5,7
2004	851	55,6	12 327	2,1	738	-0,4	13 916	4,1
2005	1 146	34,7	12 438	0,9	788	6,8	14 372	3,3
2006	1 279	11,6	13 057	5,0	804	2,0	15 140	5,3
2007	1 493	16,7	14 138	8,3	826	2,7	16 457	8,7
2008	1 526	2,2	15 082	6,7	870	5,3	17 477	6,2

Vuosikatteen hyvään tasoon vaikutti oleellisesti verotulojen ja valtionosuuksien hyvä kehitys. Kunnan verotulot kasvoivat 6,2 % edellisvuodesta, mikä koostui suurimmaksi osaksi tuloveron kasvusta. Val-

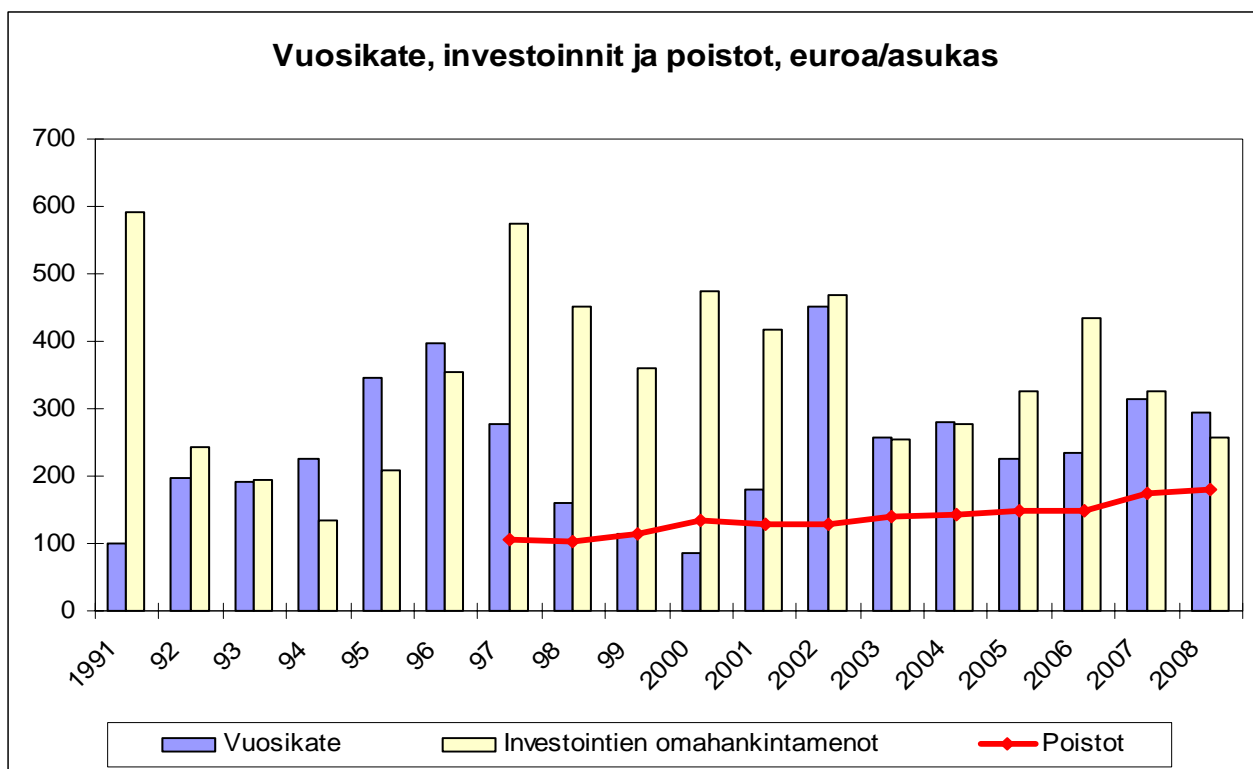
tionosuudet kasvoivat 6,9 %. Toimintatuotot (ulkoiset) pienenivät 23,0 %, koska tulosta jäi rasittamaan kaksi rakennettua, mutta vielä myymätöntä omakotitaloa (ilman niitä pienemistä olisi vain 0,3 %).

Kunnan toimintamenot (ulkoiset) kasvoivat 2,9 % edellisvuoteen verrattuna (ilman omakotitalojen rakentamista kasvu olisi 5,5 %).

Kunnan investointitahti väheni hieman aikaisemmasta. Investointiosan menot olivat yhteensä 1,9 milj. euroa, jossa oli selvää laskua vuoden 2007 2,3 milj. eurosta ja vuoden 2006 3,0 milj. eurosta. Vuoden 2005 investointimenot olivat 2,4 milj. euroa, vuoden 2004 investointimenot 1,9 milj. euroa, vuoden 2003 investointimenot olivat 2,3 milj. euroa ja vuoden 2002 investointimenot 3,0 milj. euroa. Investointiosan tulot olivat n. 208 000 euroa. Merkittäviä investointeja tehtiin mm. maa- ja vesialueiden hankinnassa (n. 125 000 euroa), Nuutin yhdyskuntarakentamisessa (n. 117 000 euroa) ja vesihuollossa (n. 121 000 euroa), Portaankoulu (n. 107 000 euroa), Hoiva I:n saneeraus (n. 262 000 euroa), Laihon kiinteistön ja FAI:n tilojen muuttaminen päivähoiton käyttöön (n. 105 000 euroa), järvien virkistyskäytön lisääminen (n. 127 000 euroa) ja Riihivalkaman lähiliikuntapaikka (n. 70 000 euroa).

Kunnan rahoitustarvetta hoidettiin osittain lyhytaikaisella lainarahoituksella. Pitkäaikaista lainaa ei otettu lainkaan, mutta samanaikaisesti pitkäaikaisia lainoja jouduttiin lyhentämään 1 095 000 eurolla. Lyhytaikaisen lainan määrä kasvoi 350 000 eurolla, jolloin kunnan lainamäärä kokonaisuudessaan väheni 745 000 eurolla. Kunnan lainamäärä vuoden 2008 lopussa väheni 903 euroon per asukas. Kunnan lainakanta vuoden vaihteessa oli yhteensä n. 6,0 milj. euroa. Tulorahoitus vuonna 2008 oli riittävä suhteessa investointien määrään. Kunnan maksuvalmius pidettiin edelleen koko vuoden kireänä.

Seuraavassa on verrattu Tammelan kunnan vuosikatetta, investointeja sekä poistoja euroina per asukas vuosina 1991 - 2008.

Kunnan investointitahti on vuosina 1997 - 2008 ylittänyt selvästi poistojen tason.

1.7 TALOUSARVION SITOVOUUS

Käyttötalousoosassa määrärahat osoitetaan tehtävittäin siten, että netto on sitova. Jos tavoite hyväksytään talousarvioon, se sitoo valtuustoa alempia viranomaisia samalla tavoin kuin määräraha. Talousarvioon hyväksytään sitoviksi toiminnan mitattavissa olevat tavoitteet. Tavoitteiden määrää on karsittu aikaisempaan verrattuna, jolloin enää ei ole eroteltu erikseen sitovia ja muita tavoitteita.

Investointiosan määrärahat osoitetaan toimielimille hankeryhmittäin ja hankkeittain siten, että netto on sitova. Mikäli investointiryhmän kustannusarvio ylittää hankekohtaisen rajan, sitoo määräraha toimielintä hankekohtaisesti.

Hankekohtaiset rajat ovat seuraavat:

- Atk-ohjelmat ja muut pitkävaikutteiset menot 20 000 €
- Irtaimisto 20 000 €
- Arvopaperit ja muut pitkävaikutteiset sijoitukset 100 000 €
- Yhdyskuntarakentaminen 100 000 €
- Talonrakentaminen 100 000 €

Hankekohtaisten investointien osalta kustannusarvion sisällä tapahtuvat vaihtelut eri suunnitelma-
vuosien välillä ovat sallittuja.

Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Talousarvion muutosten esittämisoiikeus ja -velvollisuus koskee samalla tavoin sekä määrärahoja että tavoitteita (sitovat tavoitteet). Talousarvionmuutokset on pyrittävä tekemään talousarviovuoden aikana välittömästi, kun muutostarve on tiedossa.

1.8 TILIVELVOLLISUUS

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja asianomaisen toimielimen tehtävälueen johtavat viranhaltijat (itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat henkilöt). Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia. Oheisena luettelo viroista, joita hoitavat viranhaltijat ovat tilivelvollisia:

- kunnanjohtaja
- hallintojohtaja
- kunnankamreeri
- sosiaalihoitaja
- päiväkodin johtaja
- vanhustyön johtaja
- perhepäivähoidon ohjaaja
- sivistystoimenjohtaja
- koulujen johtajat
- rehtori
- vapaa-aikasihteeri
- liikuntasihteeri
- kirjastonjohtaja
- tekninen johtaja
- rakennustarkastaja
- maanrakennusmestari
- talonrakennusmestari
- maaseutuasiamies.

Käyttösuunnitelmien hyväksymisen yhteydessä päätetään samalla, kuka on vastuussa mistäkin tehtävälueesta.

1.9 HALLITUKSEN SELONTEKO SISÄISESTÄ VALVONNASTA JA RISKIEN-HALLINNASTA SEKÄ KONSERNIVALVONNASTA

Yleisohjeen sisäisestä valvonnasta (hyväksytty kunnanvaltuustossa 11.6.2007) mukaan sisäisen valvonnan osa-alueet ovat sisäinen tarkkailu ja sisäinen tarkastus sekä luottamushenkilöiden toteuttama seuranta. Sisäisen valvonnan tehtävänä on kirjanpidon ja muiden informaatiojärjestelmien oikeellisuuden, luotettavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden varmistaminen, varojen huolellisen ja taloudellisen hoidon turvaaminen, erehdysten, virheiden ja väärinkäytösten ennaltaehkäisy ja toteaminen, toiminnan tuloksellisuuden edistäminen ja riskien tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja hallinta.

Sisäinen tarkkailu on osa kunnan johtamista ja jatkuvaa toimintaa. Sisäinen tarkkailu kytkeytyy kunnan tavanomaisiin toimintarutiineihin ja jokainen osasto ja yksikkö on vastuussa oman toimintansa riittävästä sisäisestä tarkkailusta. Kukin lautakunta sekä esimies vastaavat sisäisestä valvonnasta johtamansa toiminnan osalta. Sisäinen valvonta voi olla ennalta ohjaavaa, toimintarutiineihin sisältyvää tai jälkikäteen tapahtuvaa. Kunnanhallituksen keskuudestaan valitseman kahden jäsenen on vähintään kerran vuodessa ennalta ilmoittamatta tarkastettava talousosaston kassa- ja pankkitilien varat sekä sen hallussa olevat arvopaperit ja vakuudet.

Tavoitteiden toteutuminen, resurssien käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta tapahtuu ja esitetään toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumisvertailussa. Lisäksi 30.6. tilanteesta tehdään osavuositarkastus, joka annetaan kunnanvaltuustolle tiedoksi. Myös lautakuntien tulee seurata tavoitteidensa toteutumista vähintään puolivuositarkastuksella ja laatia siitä kirjalliset raportit ja sekä käsitellä ne lautakunnassa mahdollisia toimenpiteitä varten. Edellisen vuoden tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen kulumassa olevasta vuodesta tehdään kuukausittain tuloslaskelma, joka annetaan tiedoksi kunnanhallitukselle.

Riskienhallinnan osalta kunnanhallitus on hyväksynyt 19.6.2006 riskienhallintaohjeet. Johtoryhmä on tehnyt lähinnä järjestelmätasoa koskevan riskienkartoituksen sisäisen valvonnan näkökulmasta ja työpiste-/yksikkökohtaisesti on tehty riskienarviointit lähinnä työpaikan vaaratekijöiden sekä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta (osalla työyksiköistä työ on vielä kesken ja on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2009 aikana).

Johtoryhmän hyväksymässä riskienhallintasuunnitelmassa on yhtenä kohtana, että tehdään luettelo eri aikoina tehtävistä laskutuksista ja avustuksista ym. vastaavista eristä 30.4.2009 mennessä. Tarkoituksena on varmentaa, ettei kunnan saamia jää laskuttamatta/anomatta ja toisaalta em. luetteloita voidaan käyttää apuna myös perehdyttämisessä.

Tammelan kunnan konserniohjeet on hyväksytty kunnanvaltuustossa 15.12.2008 ja niiden pohjalta kunnanhallitus on 2.2.2009 päättänyt mm. seuraavaa:

- järjestää konsernijohton ja tiettyjen tytäryhteisöjen ja osakkuusyhteisöjen ja kuntakonserniin kuulumattomien yhteisöjen kanssa vuosittain yhden tavoite- ja talousarviokeskustelun/kumppanuusneuvottelun kunnan ja tytäryhteisön toiminnan ja suunnitelmien yhteensopivuuden varmistamiseksi sekä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi

- kutsua tiettyjen yhteisöjen eri toimitiloihin Tammelan kunnasta valitut edustajat yhteiseen palaveriin, jossa sovitaan tarkemmin sekä edustajien keskinäisestä yhteydenpidosta että edustajien yhteydenpidosta konsernijohtoon päin

- kiinnittää tytäryhteisöjen huomioita soveltuvilta osiltaan kunnan riskienhallintaohjeen noudattaminen.

1.10 VESILAITOKSEN ERIYTTÄMINEN

Tammelan kunnan vesilaitoksen toiminta on eriytetty kunnan kirjanpidosta laskennallisesti, kunnallisen liiketoiminnan eriyttämisestä annetun suosituksen mukaisesti. Korvauksena jäännöspääomasta (=kunnan toimintaan sijoittama pääoma) peritään 3 % vuonna 2008.

Vesihuollolle on avattu oma tehtäväalue 490 Vesihuolto käyttötalousosaan. Vesilaitoksen tuloslaskelmassa esitetään korkokuluina kunnan vesi- ja viemärlaitoksen rakentamiseen otettujen korkotukilainojen korot. Lisäksi sekä koko kunnan että vesilaitoksen tuloslaskelma sisältää korvauksen jäännöspääomasta. Investointiosassa vesihuollon määrärahat ovat kohdassa 970 Vesilaitos.

Vesilaitoksen tuloslaskelma on kohdassa tuloslaskelman liitetiedot ja tase kohdassa taseen vastaavia koskevat liitetiedot.

2 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TULOSLASKELMA (vain ulkoiset tuotot ja kulut)

	TP 06	TP 07	TP 08	muutos
	1000 e	1000 e	1000e	%
Toimintatuotot	3 522	4 488	3 456	-23,0 %
Toimintakulut	-25 580	-27 534	-28 343	2,9 %
Toimintakate	-22 058	-23 046	-24 887	8,0 %
Verotulot	15 140	16 457	17 477	6,2 %
Valtionosuudet	8 652	8 895	9 510	6,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot*	15	24	34	41,7 %
Muut rahoitustuotot*	53	43	93	116,3 %
Korkokulut	-251	-291	-273	-6,2 %
Muut rahoituskulut	-1	-1	-1	0,0 %
Vuosikate	1 550	2 081	1 953	-6,2 %
Poistot käyttöomaisuudesta ja pitkävaikutteisista menoista	-989	-1 154	-1 200	4,0 %
Tilikauden tulos	561	927	753	-18,8 %
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	-1523	-261	-52	-80,1 %
Varausten lisäys (-), vähennys (+)	1139	-390	-440	12,8 %
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	177	276	261	-5,4 %

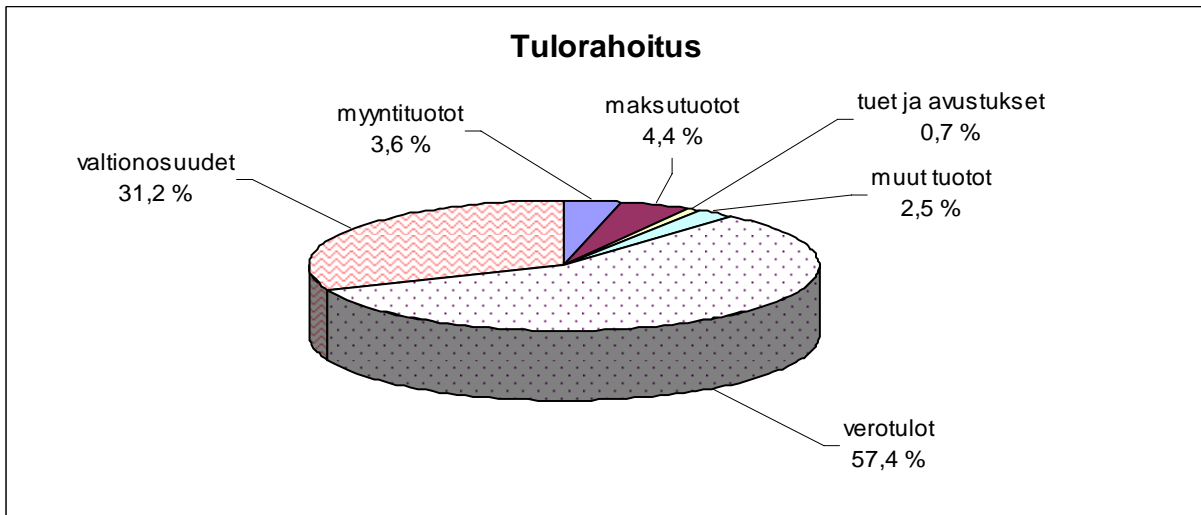
* Hyväksytystä talousarviosta poiketen maksuliikennetilien korot -erä on esitetty muiden rahoitustuottojen sijaan korkotuotoissa uuden kirjanpito-ohjelman mukaisesti (sama koskee myös muita tuloslaskelma- ja toteutumisvertailuja).

Toimintakate ilmoittaa paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikatetta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen että rahoituksen riittävyyden kannalta. Tuloslaskelmassa vuosikatteen on katettava poistot eli pitkävaikutteisten tuotannon tekijöiden käytöstä aiheutuneet kustannukset. Rahoituslaskelmassa vuosikatteen riittävyyttä arvioidaan ensisijaisesti investointien ja lainanlyhennysten suhteen.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä.

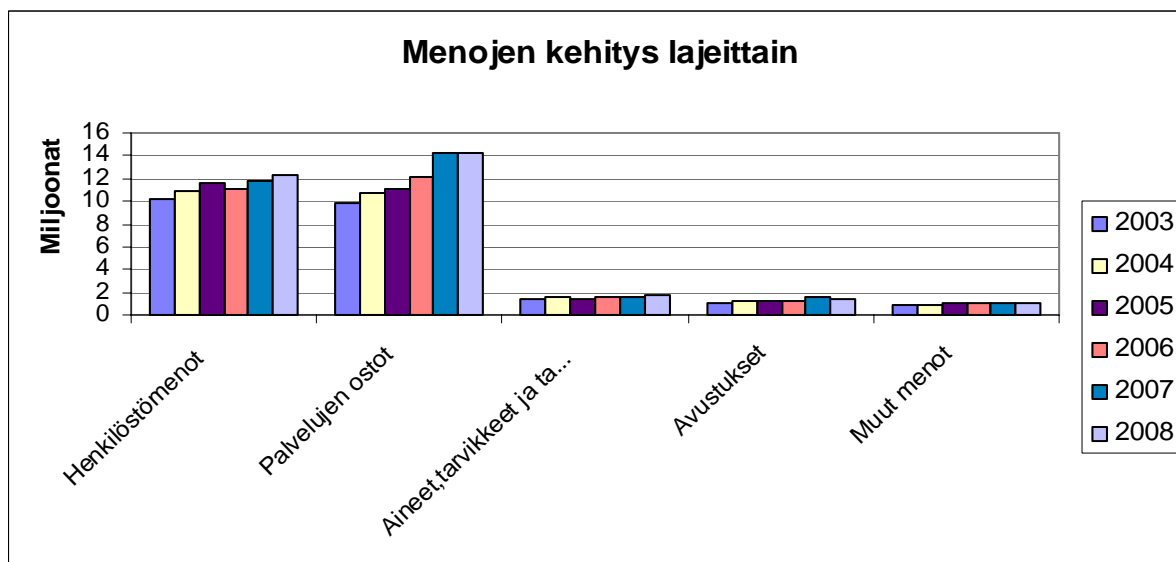
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Toimintatuotot/toimintakulut, %	15,5	15,9	15,2	13,8	16,3	12,2
Vuosikate/poistot, %	183,1	197,2	151,7	156,7	180,3	162,7
Vuosikate, e/asukas	255,7	281,1	225,7	235,4	313,0	295,2
Asukasmäärä	6 440	6 484	6 505	6 584	6 649	6 617

Kun vuosikate/poistot -tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin pöytäalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet

Ulkoiset + sisäiset 1000 €	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Muutos %
Henkilöstömenot	10 283	10 831	11 561	11 145	11 745	12 383	5,4
Palvelujen ostot	9 847	10 746	11 147	12 095	14 161	14 258	0,7
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 367	1 524	1 464	1 620	1 641	1 685	2,7
Avustukset	1 108	1 146	1 165	1 313	1 501	1 468	-2,2
Muut menot	868	806	981	1 038	1 022	1 072	4,9
Toimintamenot	23 474	25 054	26 318	27 211	30 071	30 867	2,6

Henkilöstömenojen kehitystä arvioidaan tarkemmin henkilöstöraportin yhteydessä.

TULORAHOITUKSEN KEHITYS

1000 €

Ulkoiset	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Muutos %
Toimintatuotot	3 442	3 774	3 781	3 522	4 488	3 456	-23,0
Verotulot	13 366	13 916	14 372	15 140	16 457	17 477	6,2
Valtionosuudet	7 228	8 046	8 307	8 652	8 895	9 510	6,9
	24 036	25 736	26 460	27 314	29 840	30 443	2,0

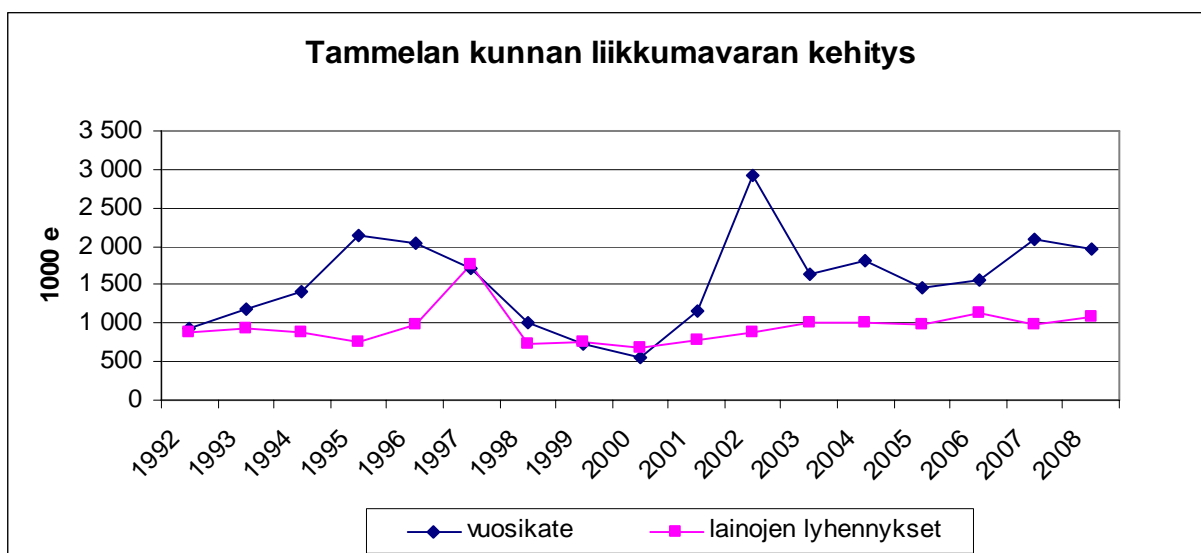
3 TOIMINNAN RAHOITUS

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

RAHOITUSLASKELMA

(sisältää ulkoiset rahan lähteet ja rahan käytön)

	1.1.-31.12.2008	1.1.-31.12.2007
	1000 e	1000 e
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus		
Vuosikate	1 953	2 081
Tulorahoituksen korjaukset	-48	-122
	1 905	1 959
Investointien rahavirta		
Pysyvien vastaavien investoinnit	-1 873	-2 254
Rahoitusosuudet investointimenoihin	164	79
Pysyvien vastaavien myyntitulot	92	241
	-1 617	-1 934
Toiminnan ja investointien rahavirta	288	25
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-6	-19
	-6	-19
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	1 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 095	-988
Lyhytaikaisten lainojen muutos	350	-750
	-745	-238
Muut maksuvalmiuden muutokset	367	577
Rahoituksen rahavirta	-384	320
RAHAVAROJEN MUUTOS	-96	345
Rahavarat 31.12.	475	571
Rahavarat 1.1.	571	226
Rahavarojen muutos	-96	345

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Investointien tulorahoitus, %	101,1	101,8	69,1	54,1	95,7	114,3
Pääomamenojen tulorahoitus, %	62,7	65,2	47,4	38,6	65,4	69,5
Lainanhoitokate	1,5	1,6	1,4	1,3	1,8	1,6
Kassan riittävyys, pv	10,7	5,6	2,8	2,8	6,7	5,5
Asukasmäärä	6 440	6 484	6 505	6 584	6 649	6 617

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä. Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Pääomamenojen tulorahoitus -tunnusluku osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos lainanhoitokatteen arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Lainanhoitokate kertoo miten vuosikate riittää kunnan pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiin sekä lyhyt- että pitkäaikaisten lainojen korkokuluihin.

4 TASETARKASTELU

V A S T A A V A A	2008	2007
PYSYVÄT VASTAAVAT	31 927 789,54	31 457 004,32
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	677 187,06	531 187,37
Aineettomat oikeudet	143 284,85	65 211,26
Muut pitkävaikutteiset menot	533 902,21	465 976,11
Ennakkomaksut		
AINEELLISET HYÖDYKKEET	21 259 544,94	20 940 909,41
Maa- ja vesialueet	3 137 484,36	3 056 738,83
Rakennukset	11 685 804,52	11 757 057,64
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 489 160,98	5 402 867,55
Koneet ja kalusto	484 583,99	523 520,11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	462 511,09	200 725,28
SIJOITUKSET	9 991 057,54	9 984 907,54
Osakkeet ja osuudet	9 928 433,54	9 928 433,54
Muut saamiset	62 624,00	56 474,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	259 696,31	337 719,10
Valtion toimeksiannot	161 220,83	239 589,77
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	98 475,48	98 129,33
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 945 210,90	1 967 073,95
VAIHTO-OMAISUUS	110 505,45	62 675,61
Aineet ja tarvikkeet		14 088,15
Valmiit tuotteet	110 505,45	48 587,46
SAAMISET	1 359 357,71	1 333 204,88
Pitkäaikaiset saamiset	396 425,01	407 802,38
Myyntisaamiset	23 635,24	36 519,76
Lainasaamiset	335 589,05	321 224,90
Muut saamiset	37 200,72	50 057,72
Lyhytaikaiset saamiset	962 932,70	925 402,50
Myyntisaamiset	654 186,74	643 640,40
Lainasaamiset	14 145,09	33 009,61
Muut saamiset	220 144,89	178 677,29
Siirtosaamiset	74 455,98	70 075,20
RAHAT JA PANKKISAAMISET	475 347,74	571 193,46
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>34 132 696,75</u>	<u>33 761 797,37</u>

VASTATTAVAA	2008	2007
OMA PÄÄOMA	-20 025 849,72	-19 765 218,76
Peruspääoma	-14 943 188,36	-14 943 188,36
Arvonkorotusrahasto	-63 352,90	-63 352,90
Muut omat rahastot	-1 653 009,54	-1 653 009,54
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-3 105 667,96	-2 829 981,71
Tilikauden ylijäämä	-260 630,96	-275 686,25
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	-4 786 700,46	-4 294 398,07
Poistoero	-3 506 700,46	-3 454 398,07
Vapaaehtoiset varaukset	-1 280 000,00	-840 000,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	-410 019,90	-436 104,90
Valtion toimeksiannot	-161 220,83	-239 589,77
Lahjoitusrahastojen pääomat	-149 564,04	-106 905,81
Lahjoitetut varat	-99 235,03	-89 609,32
VIERAS PÄÄOMA	-8 910 126,67	-9 266 075,64
Pitkäaikainen	-4 227 734,67	-5 225 860,34
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-3 027 734,63	-3 867 136,88
Lainat julkisyhteisöiltä	-1 200 000,04	-1 358 723,46
Lyhytaikainen	-4 682 392,00	-4 040 215,30
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	-1 589 403,57	-1 247 359,82
Lainat julkisyhteisöiltä	-158 723,39	-247 622,46
Saadut ennakot	-81 040,39	-19 027,00
Ostovelat	-1 035 957,69	-875 688,67
Muut velat	-228 934,04	-509 045,53
Siirtovelat	-1 588 332,92	-1 141 471,82
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>-34 132 696,75</u>	<u>-33 761 797,37</u>

TASEEN TUNNUSLUVUT

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Omavaraisuusaste, %	68,5	71,7	70,1	70,3	71,3	72,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	36,1	31,1	31,9	34,0	31,0	29,0
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 e	2 335	2 558	2 653	2 830	3 106	3 366
Kertynyt yli-/alijäämä, e/asukas	363	395	408	430	467	509
Lainakanta 31.12., 1 000 e	6 634	5 574	6 092	6 959	6 721	5 976
Lainat, e/asukas	1 030	860	937	1 057	1 011	903
Lainasaamiset, 1 000 e	0	0	0	0	0	0
Asukasmäärä	6 440	6 484	6 505	6 584	6 649	6 617

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää noin 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Omavaraisuusaste on koko kuntasektorilla keskimäärin 68 % (vuoden 2007 tieto).

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo-rahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 43 % (vuoden 2007 tieto).

KUNNAN KOKONAISTULOT JA MENOT

1 000 €

TULOT	€	MENOT	€
<i>Varsinainen toiminta</i>		<i>Varsinainen toiminta</i>	
Toimintatuotot	3 456	Toimintakulut	28 343
Verotulot	17 477	- Valmistus omaan käyttöön	
Valtionosuudet	9 510	Korkokulut	273
Korkotuotot	34	Muut rahoituskulut	1
Muut rahoitustuotot	93	Satunnaiset kulut	
Satunnaiset tuotot			
Tulorahoituksen korjaukset		Tulorahoituksen korjaukset	
- Pysyvien vastaavien myyntivoitot	-48	+/- Pakollisten varausten muutos	
		- Pysyvien vastaavien myyntitappiot	
<i>Investoinnit</i>		<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointi menoihin	164	Pysyvien vastaavien investoinnit	1 873
Pysyvien vastaavien myyntitulot	92		
<i>Rahoitustoiminta</i>		<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennys		Antolainasaamisten lisäykset	6
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 095
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	350	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	
Kokonaistulot yhteensä	31 128	Kokonaismenot yhteensä	31 591

5 KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Konsernitilinpäätöksen tavoitteena on selvittää ne varat, velat ja vastuut, joihin kunnalla on omistajuuteen tai sopimukseen perustuvaa määräysvaltaa.

Tilikauden konsernitilinpäätökseen yhdistellään seuraavat tytäryhteisöt:

Kiinteistö Oy Tammelan Kunnantalo
Kiinteistö Oy Tammelan Vuokra-asunnot
Kupukas Oy

Sekä seuraavat kuntayhtymät:

Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen ky
Hämeen liitto
Forssan seudun terveydenhuollon ky
Hämeen päihdehuollon ky
Pääjärven ky
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky

Yhdistämättä jätetään:

Yhteisyhteisö Tammelan Aluelämpö Oy

Tammelan kunta	Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen ky	Hämeen päihdehuollon ky
	Forssan seudun terveydenhuollon ky	Pääjärven ky
	Hämeen liitto	Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin ky
	Tytäryhtiö Koy Tammelan Kunnantalo	Tytäryhtiö Koy Tammelan Vuokra-asunnot
	Tytäryhtiö Kupukas Oy	Yhteisyhteisö Tammelan Aluelämpö Oy

**TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TULOSLASKELMA**

(Lyhennetty, 1 000 €)

1.1.-31.12.2008

Toimintatuotot	15 343
Toimintakulut	<u>-39 419</u>
Toimintakate	-24 076
Verotulot	17 477
Valtionosuudet	9 510
Rahoitustuotot ja -kulut	
Korkotuotot	40
Muut rahoitustuotot	97
Korkokulut	-467
Muut rahoituskulut	<u>-18</u>
Vuosikate	2 563
Poistot ja arvonalentumiset	<u>-1 732</u>
Tilikauden tulos	831
Tilinpäätössiirrot	-563
Vähemmistöosuudet	<u>7</u>
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	275

KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**2008**

Toimintatuotot/toimintakulut, %	38,9
Vuosikate/poistot, %	148,0
Vuosikate, e/asukas	287,3
Asukasmäärä	6 617

**TAMMELAN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA**

(Lyhennetty, 1 000 €)

1.1.-31.12.2008**Toiminnan rahavirta**

Vuosikate	2 563
Tulorahoituksen korjauserät	-52
	<u>2 511</u>

Investointien rahavirta

Investointimenot	-2 377
Rahoitusosuudet investointeihin	164
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuotot	104
	<u>-2 109</u>

Toiminnan ja investointien rahavirta 402**Rahoituksen rahavirta**

Antolainojen muutokset	
Antolainasaamisten lisäykset	-7
Lainakannan muutokset	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-108
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 228
Lyhytaikaisten lainojen muutos	365
	<u>-971</u>

Oman pääoman muutokset	-56
Muut maksuvalmiuden muutokset	
Toimeksiantojen varojen ja pääoman muutos	37
Vaihto-omaisuuden muutos	-55
Saamisten muutos	134
Korottomien velkojen muutos	354
	<u>470</u>

Rahoituksen rahavirta -564**RAHAVAROJEN MUUTOS -162**

Rahavarat 31.12.	682
Rahavarat 1.1.	844
	<u>-162</u>

KONSERNIRAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT**2008**

Investointien tulorahoitus, %	115,9
Pääomamenojen tulorahoitus, %	74,4
Lainanhoitokate	1,8
Kassan riittävyys, pv	5,9

TAMMELAN KUNTAKONSERNI**TASE**

(Lyhennetty, 1 000 €)

V A S T A A V A A	31.12.2008
PYSYVÄT VASTAAVAT	43 469
Aineettomat hyödykkeet	834
Aineettomat oikeudet	557
Muut pitkävaikutteiset menot	277
Aineelliset hyödykkeet	37 400
Maa- ja vesialueet	3 807
Rakennukset	26 477
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 518
Koneet ja kalusto	1 054
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	544
Sijoitukset	5 235
Osakkuusyhteisöosuudet	4 939
Muut osakkeet ja osuudet	228
Muut saamiset	68
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	348
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 738
Vaihto-omaisuus	228
Saamiset	1 828
Pitkäaikaiset saamiset	166
Lyhytaikaiset saamiset	1 662
Rahat ja pankkisaamiset	682
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>46 555</u>

TAMMELAN KUNTAKONSERNI**TASE**

(Lyhennetty, 1 000 €)

VASTATTAVAA	31.12.2008
OMA PÄÄOMA	24 169
Peruspääoma	14 943
Arvonkorotusrahasto	128
Muut omat rahastot	6 302
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	2 521
Tilikauden ylijäämä	275
VÄHEMMISTÖOSUDET	1 851
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	5 113
Poistoero	3 639
Vapaaehtoiset varaukset	1 474
PAKOLLISET VARAUKSET	
Muut pakolliset varaukset	28
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	516
VIERAS PÄÄOMA	14 878
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 508
Pikäaikainen koroton vieras pääoma	24
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 888
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	4 458
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	46 555

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT

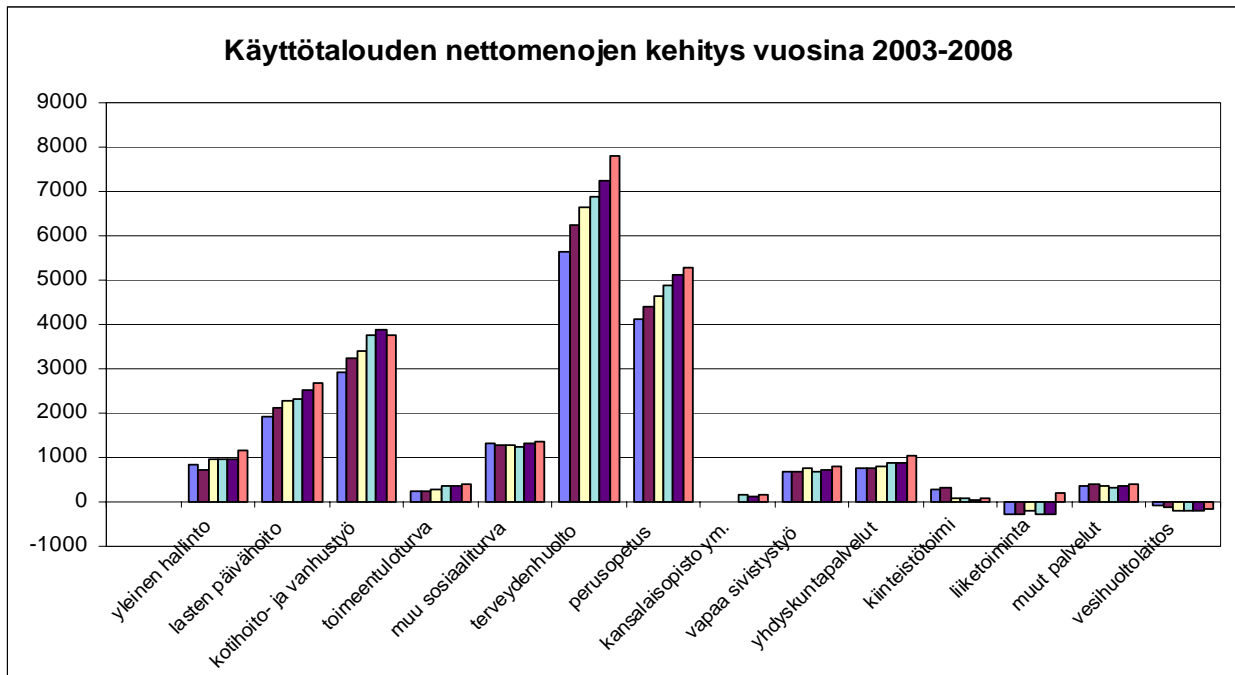
	2008
Omavaraisuusaste, %	66,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	35,2
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 e	2 796
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), e/asukas	423
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 e	10 396
Konsernin lainat, e/asukas	1 571
Konsernin lainasaamiset 31.12, 1000 e	0
Asukasmäärä	6 617

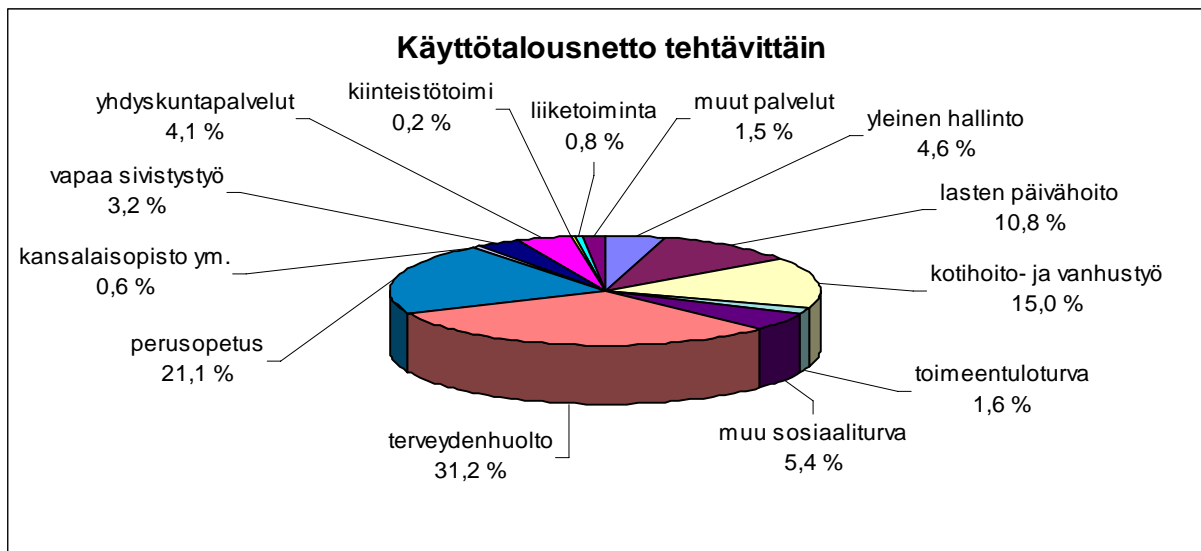

6 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Käyttötalousnetto tehtävittäin

Kehitys, 1000 €	2003	2004	2005	2006	2007	2008	muutos %
Yleinen hallinto	852	740	953	955	966	1 143	18,3
Lasten päivähoito	1 926	2 135	2 287	2 329	2 515	2 692	7,0
Kotihoito ja vanhustyö	2 908	3 233	3 408	3 777	3 894	3 743	-3,9
Toimeentuloturva	257	260	266	354	354	392	10,7
Muu sosiaalitoimi	1 335	1 269	1 300	1 257	1 340	1 346	0,4
Terveydenhuolto	5 658	6 231	6 626	6 888	7 235	7 801	7,8
Peruskoulut	4 122	4 417	4 641	4 874	5 116	5 292	3,4
Kansalaisopisto ja taiteen perusop.				142	139	150	7,9
Vapaa sivistystyö	663	698	742	662	702	808	15,1
Yhdyskuntapalvelut	752	742	796	882	861	1 032	19,9
Kiinteistötoimi	284	301	67	66	60	62	3,3
Liiketoiminta	-262	-284	-184	-274	-296	190	-164,2
Ruoka- ja puhdistuspalvelut						0	0,0
Muut palvelut	359	398	352	337	370	384	3,8
Vesihuolto	-85	-138	-198	-192	-211	-149	-29,4
KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ	18 769	20 001	21 056	22 058	23 046	24 887	8,0

Vesihuolto ei ole mukana kaaviossa, koska sen käyttötalous on positiivinen, eikä ruoka- ja puhdistuspalvelut, koska sen käyttötalousnetto on nolla.

Käyttötalouden nettomenot v. 2008 olivat 24,9 milj. euroa, jossa on kasvua edellisvuoteen 8,0 %. Eniten kasvoivat seuraavat tehtäväalueet: liiketoiminta -164,2 (jonka netto muuttui ylijäämäisestä negatiiviseksi kun kaksi valmista omakotitaloa on toistaiseksi myymättä), vesihuolto (jonka käyttötalouden ylijäämä pieneni 29,4 %), yhdyskuntapalvelut 19,9 %, yleinen hallinto 18,3 %, vapaa sivistystyö 15,1 %, toimeentuloturva 10,7 %, kansalaisopisto ja taiteen perusopetus 7,9 %, terveydenhuolto 7,8 % ja päivähoito 7,0 %. Vuodesta 2005 lähtien nettomenot eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa, sillä kunnantalon ja Mantaalin kustannuksia (n. 224 000 euroa alussa) on aikaisemmasta poiketen kohdistettu niiden käyttäjille, mikä on puolestaan vähentänyt kiinteistötoimen kustannuksia.

Kokonaisuutena toimintatuotot alittivat alkuperäisen talousarvion 467 078 eurolla ja toimintamenot alittivat alkuperäisen talousarvion 277 687 eurolla, jolloin toimintakate oli alkuperäistä talousarviota 189 390 euroa heikompi.

Kunnan verotulot ylittivät budjetoidun yhteensä 627 450 eurolla ja valtionosuudet ylittivät 104 868 eurolla. Myös rahoitustuottojen ja -kulujen toteutuma oli arvioitua parempi 199 059 eurolla. Vuosikate oli 1 953 188 euroa, mikä on 741 986 euroa alkuperäisessä talousarviossa ennakoitua parempi.

Kunnan investointiosan nettomenot toteutuivat (muutettuun) talousarvioon nähden 85 %:sti.

Talousarvion toteutumistietoja sisältyy myös lukuun Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen (laskennalliset erät koostuvat palautettavista arvonnalisäveroista ja vyörytysmenoista).

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	MÄÄRÄRAHAT				
	Alkuperäinen talousarvio/netto	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
KÄYTTÖTALOUSOSA					
Yleinen hallinto	1 157 056	19 000	1 176 056	1 143 021	33 035
Lasten päivähoito	2 597 453	94 650	2 692 103	2 692 103	0
Kotihoito ja vanhustentyö	4 033 459			3 742 929	290 530
Toimeentuloturva	409 500	30 000	439 500	391 831	47 669
Muu sosiaalitoimi	1 568 012	-110 000	1 458 012	1 346 343	111 669
Terveystuhoito	7 659 000	172 000	7 831 000	7 800 747	30 253
Peruskoulutus	5 397 417			5 292 397	105 020
Kansalaisopisto ja taiteen perusopetus	150 775	1 925	152 700	150 169	2 531
Vapaa sivistystyö	771 189	36 433	807 622	807 622	0
Yhdyskuntapalvelut	1 005 285	60 000	1 065 285	1 032 269	33 016
Kiinteistötoimi	69 047			62 426	6 621
Liiketoiminta	-279 357	542 064	262 707	190 117	72 590
Ruoka- ja puhdistuspalvelut	101			29	72
Muut palvelut	368 907	15 577	384 484	384 484	0
Vesihuolto	-210 146	60 748	-149 398	-149 399	1
TUOSLASKELMAOSA					
Verotulot	16 850 000			17 477 450	627 450
Valtionosuudet	9 405 000			9 509 868	104 868
Korkotulot	13 700			33 652	19 952
Muut rahoitustulot	124 400			199 472	75 072
Korkomenot	-395 000			-273 358	121 642
Muut rahoitusmenot	-89 200			-106 807	17 607
INVESTOINTIOSA (vain muutetuilla osin)					
Kunnanhallitus/maa- ja vesialueet*	0	80 747	80 747	80 746	1
Kantakartta	25 000	26 181	51 181	51 181	0
Nuutti/liikenneväylät	80 000	43 000	123 000	110 479	12 521
Muu yhdyskuntarakentaminen/Tupasuo	135 000	13 000	148 000	110 093	37 907
Laihon kiinteistö päivähoitolle	0	20 000	20 000	19 065	935
FAI:n tiloja päivähoitolle	0	85 916	85 916	85 915	1
Muut pitkävaik. menot/kyläyleiskaava	40 000	42 000	82 000	49 641	32 359
Nuutin alueen I-vaihe/vesilaitos	120 000	1 030	121 030	120 549	481

*maa- ja vesialueista on siirretty 48 004 euroa käyttötalouden tuloksi myyntivoittona.

7 TOIMINTAKERTOMUS

7.1 TASAPAINOISEN KUNTASTRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Toiminta-ajatus:

Perinteikkään Tammelan luonto ja turvallinen ympäristö luovat edellytyksiä hyvinvoinnille, viihtyisyydelle ja yrittäjyydelle.

Kunta järjestää asukkailleen laadukkaat peruspalvelut pyrkien alueelliseen ja eri väestö- ja ikäryhmien tasa-arvoon.

Palvelut tuotetaan taloudellisesti ja alueellista yhteistyötä hyödyntäen. Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tuetaan.

Visio 2010:

Historiallisen Hämeen Härkätien Tammela on Lounais-Hämeen vetovoimainen, turvallinen, vireä ja luontoarvoja kunnioittava maaseutupitäjä, jossa palvelut ja talous ovat tasapainossa. Tammelassa on hyvä elää, asua ja toimia.

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
1. Kuntalaisten kokonaisvaltainen hyvinvointi	1.1. Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman toteutuminen 1.2. Peruspalvelujen hyvä laatu ja saatavuus sekä ennaltaehkäisevä näkökulma	Toiminnan ja tapahtumien järjestämisessä lisätään perheille suunnattua osuutta Asiakkaiden tyytyväisyysmittaukset (eri hallintokunnat määrittelevät tavoitetasot)	Talviriehan, Makkaramarkkinoiden ja Mikaelin tapahtuman ohjelmaan lisätty perheille tarkoitettua osuutta. Asiakastyytyväisyysmittaukset suoritettu päivähoitossa ja ruokapalveluissa (koulut), omaiskysely kehitysvamma-asuntolassa.
2. Turvallinen ja viihtyisä ympäristö	2.1 Riittävä tonttien määrä ja kaavoituksen laatu ja nopeus	Asunto-ohjelman mukainen tonttitarjonta ja markkinointisuunnitelman tekeminen Maankäytön suunnitelun tehostaminen perustamalla kaavoittajan virka	Toteutettu kunnan toimeksiannosta Innolink Research Oy:n suorittamana kunnan imago- ja asukasuskollisuus & potentiaalitutkimus, jota tullaan hyödyntämään tulevissa markkinointisuunnitelmien tekemisissä sekä kuntamarkkinoinnissa. Tontteja on myynnissä 52 kpl, joka on kysyntään nähden hyvin suuri. Nuutin alueelta tuli uusia tontteja 21 kpl. Kaavoittajan virka perustettu ja täytetty.

		Kunnan oma yleiskaavaprosessi kestää enintään 3 vuotta ja asema-kaavaprosessi enintään 2 vuotta	Uusissa kaavahankkeissa on pyritty noudattamaan mainittuja määräaikoja.
--	--	---	---

3. Työllisyys ja yrittäjyys	2.2. Vesiensuojelu- ja kunnostushankkeiden määrä	Ollaan mukana 1-2 hankkeessa. Ilmoitusvelvollisten toimintojen ympäristölupien käsittely (32 kpl rästissä)	Oltu mukana Pehkijärven, Pyhäjärven ja Kuivajärven sekä Jänijärven kunnostushankkeissa. Ympäristölupien tarveharkinta on tehty sikaloiden osalta, yht. 18 kpl, ja lupien hakuun on annettu määräajat. Muiden toimintojen osalta työ on kesken.
	2.3. Eheytyvä yhdyskuntarakenne	Seudullisen strategisen yleiskaavan laatimisen aloittaminen ja erillisen kaavoitusohjelman toteuttaminen	Strategisen yleiskaavan laatiminen on aloitettu. Kaavoitusohjelman toteuttaminen on aloitettu käynnistämällä Sukulan ja Häiviän sekä Porras- OjainenSaari-Kaukola osayleiskaavojen laatiminen.
	2.4. Liikenneturvallisuuden parantaminen	Liikenneturvallisuu-suunnitelman päivitys ja 2-3 hankkeen toteuttaminen	Suunnitelman päivitystä suunniteltiin seudullisesti, mutta muilta kunnilta ei ole löytynyt innostusta asiaan. Tuhkaryöppyyn rakennettiin kevyen liikenteen suojaareke. Tiepiiri aloitti vt 10:n liikenneturvallisuuden parantamishankkeen, jossa Tammelan osalta työnä on Perähuhdan risteysten parantaminen.
	3.1. Työttömyysaste	2 % alle Hämeen TE-keskuksen Kanta-Hämeen keskimääräisen työttömyysasteen	Kunnan työttömyysaste oli 8,8 %, TE-keskuksen Kanta-Hämeen työttömyysaste oli 8,9 % (koko Hämeen TE-keskuksen alueen 9,9 %). Seudun työttömyyslukuja heikensivät työpaikkojen lakkaamiset ja yritysten lomautukset.

4. Kuntalaisten osallistuminen	3.2. Työpaikkaomavaraisuus	70 %	Uusia lukuja ei käytettävissä (31.12.2006 65,5 %).
	4.1. Vuorovaikutuksen määrä	Informaatio- ja kyläläisyyksien järjestäminen kaavoituksesta ja yhdyskuntateknisistä ratkaisuista	Sukulan ja Häiviän osayleiskaavan laatimisesta järjestettiin yleisötilaisuus 29.5.

Prosessit ja rakenteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Palveluprosessien ja palvelurakenteiden uudelleenarviointi ja hallinta	1.1. Aluekeskusohjelma ja seudun palvelustrategia	2-3 uuden hankkeen käynnistyminen	Forssan seudun pk-yritysten liiketoiminnan kehittämishanke (vetäjänä Ossi Stenholm), Forssan seudun klusterihanke (vetäjänä Timo Vauhkonen ja klusteriaktivaattorit) ja Harava-hanke (vetäjänä Hannu-Heikki Saarinen).
	1.2. Toimiva seudullinen vesihuolto	Seudullisen vesihuoltoyhtiön toiminnan aloittaminen	Olemassa olevien verkostojen ja laitteiden selvittäminen vesihuoltolaitosten omaisuuden arvioimiseksi kesken (Jokioisten ja Ypäjän tiedot puuttuvat). Laitosten arvojen määrittely ja päätöstenteko siirtyi vuodelle 2009.
	1.3. Erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon sekä kunnan kotihoidon ja vanhustyön muodostama toimiva kokonaisuus	Toimiva sopimusohjausjärjestelmä ja toimintojen järjestämistä vastuiden tarkentaminen	Sopimusohjausjärjestelmä toimii. Perusturvalautakunta ja kunnanhallitus linjanneet vanhuspalveluiden kehittämistä laadukkaiden, asiakaslähtöisten ja tehokkaiden prosessien suuntaan siten, että hallintoa kehitetään vastaamaan toimivien prosessien vaateita ja voimassa olevia säädöksiä.
	1.4. Yrittäjyyden luominen palvelutuotantoon	Palvelusetelin käyttöönotto hoivapalveluissa.	Ei ole otettu käyttöön.

	1.5. Oikein mitoitettut koulupalvelut	Kouluverkkopäätöksen toteuttaminen	Esitystä Portaan koulun laajennuksesta ja saneerauksesta ei voitu sisällyttää vuoden 2009 talousarvioon, koska siihen liittyviä päätöksiä kouluverkosta ei ole saatu aikaan.
--	---------------------------------------	------------------------------------	--

Talouden ja resurssien hallinta

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
1. Tasapainoinen talous	1.1. Lainanhoitokate	Vähintään 1	Lainanhoitokate on 1,6.
	1.2. Vuosikate	Vuosikate kattaa poistot	Vuosikate on 1,6-kertainen poistoihin nähden.
	1.3. Lainaa/asukas	Enintään n. 1.300 euroa/asukas	Lainaa 903 euroa/asukas.
2. Palveluiden tuottamiseen ja järjestämiseen oikein mitoitettua henkilöstö- ja tilaresurssit	2.1. Henkilöstö-, tila- ja palvelumitoitus	Tilaresurssien selvityksen mukainen käytön tehostaminen (realisointi, jalostaminen)	Norrintien kahdelle myytäväksi suunnitellulle omakotitalolle on suunniteltu viemärin rakentamista, jotta ne voidaan myydä. Toteutus vuonna 2009.

Osaaminen ja uudistuminen

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
1. Osaava, sitoutunut ja aikaansaava henkilöstö	1.1. Henkilöstön koulutus	Määrärahavaraukset vähintään 0,8 % palkoista	Määrärahavaraukset olivat 0,9 % palkoista.
	1.2. Sairauspoissaolot	Keskimäärin enintään n. 10 työpäivää/työntekijä/vuosi	Sairauspoissaolopäiviä on ollut 2 984 (edellisenä vuonna päiviä oli 3 519).

7.2 TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

KÄYTTÖTALOUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

100 YLEINEN HALLINTO

Kunnanhallitus ja kunnanjohtaja

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseksi annetun puitelain perusteella on järjestetty palvelujen tuotanto ja niiden organisointi	Väestöennusteen palvelutarpeen kehityksen perusteella on laskettu kunnan henkilöstötarvetuotettaville / järjestettävälle peruspalveluille vuosille 2015 -2025	Puitelain toimeenpanosuunnitelman mukaiset kunnan palvelusoratkaisut ja seudun strategiaan sisältyvät kilpailukykyiseen toimintaympäristöön kuuluvat toimenpiteet on toteutettu seuraavasti: FAI:n ja HAMK:n Tammelan koulutusyksiköitä koskevat koulutusohjelmat on 1.8.2008 mennessä järjestetty niin, että 2. asteen ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tavoitteet toteutuvat väestön koulutustarpeita ja työelämän vaatimuksia vastaten	Kunta antoi pyydyt lisäselvitykset puitelain velvoitteiden täyttymisestä Ministeriöiden kirjeellä 27.6.08 ilmoitettiin kunnalle, että seudun yhteistoiminta-alue täytti väestöpohjavaatimuksen perusterveydenhuollon ja siihen kiinteästi liittyvän sosiaalitoimen tehtävien hoitamisen osalta. (Kv 18.2.08, 1§). HAMK:n linjaukset tulevista koulutusohjelmista valmisteltiin siten, että yhteistyö Laurean kanssa toteutetaan työnjaollisesti erityisesti ympäristöalan, luonnonvara-alan ja matkailun osalta uudella tavalla sekä tiivistetään yhteistyötä Lahden ja Metropolialueen ammattikorkeakoulujen kanssa. Esitykset opetusministeriölle tehtiin tavoitussopimuskaudelle 2010-2012. Järjestettiin kunnanhallituksen ja HAMK:n yhteispalaveri. Kunnan edustajat olivat mukana talous- ja tulevaisuusseminaarissa Naantalissa 28.-29.8.08.

		<p>Kehitysvammapalveluiden osalta Pääjärven kuntayhtymän rooli erityisosaamista vaativissa palveluissa on selvitetty (uudesta perussopimuksesta on annettu kunnan lausunto) 1.4.2008 mennessä, sairaanhoitopiirin kanta ja kunnan sekä seudun muiden kuntien tehtävien jako muissa erityishuollon palveluissa (työtoiminta, kuntoutus ja asuminen) on organisoitu 31.12.2008 mennessä,</p> <p>Sopimusohjausmenettelyä on edelleen kehitetty vastaamaan kuntalaisten tarpeita niin perusterveydenhuollon kuin erityissairaanhoidon kohdalta sekä integroitu palvelut paremmin oman sosiaalihuollon ja yksityisten palveluntuottajien palveluihin</p>	<p>FAI:n toiminnan osalta kunnan taholta pyrittiin vaikuttamaan kuntayhtymän toimintaa koskeviin suunnitelmiin lausunnoilla erityisesti Liesjärven metsäpalvelutuottajakoulutuksen sekä metsäkonekoulutuksen toteuttamiseksi.</p> <p>Pääjärven kuntayhtymä ja Uudenmaan erityishuoltopiiri yhdistyivät 1.1.2009 Eteva kuntayhtymäksi. Uuden yhtymän perussopimus hyväksytty sekä hyväksytty sairaanhoitopiirin perussopimuksen muutos asiaan liittyen. Seudullisen asumispalveluyksikön rakentaminen suunnitteilla Forssaan (toteutus v. 2009). Tehtävien jaon organisointi osin kesken vuoteen 2009 siirryttäessä.</p> <p>Sopimusohjausneuvottelu on pidetty, neuvoteltu FSTKY:n ja Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa alijäämien kattamisesta, erikoissairaanhoidon leikkausjonojen hoitamisesta asetetun uhkasakon maksuunpanon välttämiseksi ja kunnanvaltuuston arviointi- ja strategiaseminaarissa kuntayhtymän johtajan alustuksen pohjalta keskusteltu terveydenhuollon ja siihen läheisesti liittyvien sosiaalitoimen tehtävien hoitamisesta. ”Mää itte kotona” –hankkeen valmistuttua on seudun vanhustehuollon kehittämistä päätetty edistää tehostetun palveluasumisen seutukunnallisella kilpailuttamisella.</p>
--	--	---	---

		Taloushallinnon palvelut on 31.12.2008 mennessä järjestetty uusien ohjelmien käyttöönoton avulla.	Useimmat uudet ohjelmat otettiin käyttöön alkuvuonna ja loppuvuonna otettiin käyttöön ostolaskujen sähköinen käsittely ja käyttöomaisuuskirjanpito sekä vuoden vaihteessa konsernitilinpäätösosio.
--	--	---	--

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Asukasmäärä	6 582	6 649	6 649	6617
Tarkastuspäivät	9	8	6	9
Kokoukset kpl/kunnanvaltuusto	7	8	8	6
Kokoukset kpl/kunnanhallitus	23	23	23	22
Henkilökuntamäärä	346	360	360	362
Työllistettyjä pitkäaikaistyöttömiä	4	7	7	5
Kuntalisä	8	4	4	4

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
100 YLEINEN HALLINTO			
Toimintamenot	1 488 246,00	1 461 571,19	
Määrärahamuutos	19 000,00		
Toimintamenot yhteensä	1 507 246,00	1 461 571,19	45 674,81
Toimintatulot	331 190,00	318 550,65	12 639,35
Netto yhteensä	1 157 056,00		
Määrärahamuutos	19 000,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	1 176 056,00	1 143 020,54	33 035,46
LASKENNALLISET ERÄT menot		45 847,57	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		8 870 821,28	
Poisto		-26 506,62	
Arvo 31.12.		8 844 314,66	

200 LASTEN PÄIVÄHOITO

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Kasvatuskumppanuus: Vanhempien kanssa käytävät kasvatuskustelut	Asiakastyytyväisyyskysely	Keskiarvo hyvä 3,5	Esiopetuksen asiakastyytyväisyyskysely keväällä 2008: keskiarvo 4,11 / 5. palautusprosentti 71,5 %.
	Yksilöllinen varhaiskasvatus ja esiopetus-suunnitelma	Yksilöllinen varhaiskasvatus- tai esiopetus-suunnitelma kaikille, keskustelut 1 kertaa/vuosi, eskareilla 2 kertaa/vuosi	Suunnitelma on tehty kaikille; esikoululaisilla keskustelut kaksi kertaa ja muilla kerran vuoden aikana.

Talouden ja resurssien hallinta

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Palvelujen käytön seuraaminen	Käyttöaste	Vähintään 80 %	Käyttöasteet: päiväkoti 79,2 % esiopetus 93,1 % perhepäivähoito 83,0 % ryhmäperhepäivähoito 89,8 %

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Päiväkodin läsnäolopäivät	22 591	24 115	25 000	23 084
☐ Päiväkotipaikat	175	185	189	188
☐ Perhepäivähoidon läsnäolopäivät	13 630	12 937	15 000	12 430
☐ Perhepäivähoitopaikat	82	80	96	82
☐ Ryhmäpäiväkodin läsnäolopäivät *	4 868	5 107	5 000	6 941
☐ Ryhmäkotipaikat *	24	24	24	32
☐ Muu päivähoito/lapsia per toimintapäivä	26	18	25	25
☐ Muu päivähoito/toimintapäivät	19	19	19	15
☐ Esiopetuksen läsnäolopäivät	13 174	12 531	13 000	13 428
☐ Esiopetuspaikat	78	79	81	86

* Ryhmäperhepäivähoidon suoritteissa on mukana Päivänkakkara, jota ei huomioitu paikkojen eikä läsnäolopäivien osalta suunnitelmissa vuodelle 2008.

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
200 LASTEN PÄIVÄHOITO			
Toimintamenot	2 970 453,00	3 066 587,33	
Määrärahamuutos	94 650,00		
Toimintamenot yhteensä	3 065 103,00	3 066 587,33	-1 484,33
Toimintatulot	373 000,00	374 484,41	-1 484,41
Netto yhteensä	2 597 453,00		
Määrärahamuutos	94 650,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	2 692 103,00	2 692 102,92	0,08
LASKENNALLISET ERÄT menot		43 698,78	

Arviointeja

Esi- ja alkuopetuksen opettajille suunnattu kysely syksyllä 2008.

210 KOTIHOITO- JA VANHUSTYÖ

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Ikäihmisten toimintakyvyn ja hoidon tarpeen edellyttämät palvelut	Kotona asuvien määrä	75 vuotta täyttäneistä 90 % asuu kotona. Kotihoidon palveluja 25 %:lle yli 75 vuotiaista ja 2 %:lle 65 – 74 vuotiaista	75 vuotta täyttäneistä 87,5 % asuu kotona. Kotihoidon palveluja 14,4 %:lle yli 75 vuotiaista ja 2,5 %:lle 65 – 74 vuotiaista.
Oikein kohdennettu lyhytaikaishoito	Lyhytaikaishoidon hoitopäivien osuus hoitopäivistä	Hoitopaikoista 10 % käytetään lyhytaikaishoitoon	Hoitopaikoista 9,7 % käytetty lyhytaikaishoitoon.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Kodinhoitoavut/lapsiperheet	2	1	2	1
Kodinhoitoavut/vanhusruokakunnat	123	123	150	148
Kodinhoitoavut/muut	15	11	20	13
Kodinhoitoapukäynnit *	16 960	17 486	17 000	32 396
Kotisairaanhoidokäynnit *	2 549	3 041	2 700	2 929
Omaishoitotuen saajat	56	60	60	48
Asumispalvelun asukkaat	67	38	35	38
Asumispäivät	12 156	12 237	12 500	11 811
Tehostettu palveluasuminen/asukkaat	16	15	25	21
Asumispäivät	4 194	3 925	4 700	4 141
Asuntokorjausten lukumäärä	1	3	5	14
Palvelukeskuksen hoitopaikat	72	72	72	72
Palvelukeskuksen hoitopäivät	28 374	29 624	28 000	28 882

* Kodinhoitoapukäyntien lähes kaksinkertaistuminen johtuu siitä, että aikaisemmin laskutuksessa kirjattiin vain yksi vienti/päivä, vaikka kotihoito olisi käynytkin asiakkaalla monta kertaa päivässä. Tammikuusta 2008 alkaen laskutuksessa huomioitu kaikki kotihoidon käynnit (esim. 5 kertaa/päivä).

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
210 KOTIHOITO- JA VANHUSTYÖ			
Toimintamenot	4 922 159,00	4 810 913,83	111 245,17
Toimintatulot	888 700,00	1 067 984,56	-179 284,56
Netto yhteensä	4 033 459,00	3 742 929,27	290 529,73
LASKENNALLISET ERÄT menot		90 193,67	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		55 178,79	
Poisto		-6 671,72	
Arvo 31.12.		48 507,07	

220 TOIMEENTULOTURVA

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Elatustuensajaat	102	114	110	123
Toimeentulotapakset/perheet	145	163	190	181

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
220 TOIMEENTULOTURVA			
Toimintamenot	606 500,00	583 871,77	
Määrärahamuutos	30 000,00		
Toimintamenot yhteensä	636 500,00	583 871,77	52 628,23
Toimintatulot	197 000,00	192 040,75	4 959,25
Netto yhteensä	409 500,00		
Määrärahamuutos	30 000,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	439 500,00	391 831,02	47 668,98
LASKENNALLISET ERÄT menot		3 498,71	

230 MUU SOSIAALITURVA**Tavoitteet**

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Seudullinen sosiaali-päivystys	Toimiva ja riittävä järjestelmä	Ehdotus seudullisesta sosiaalipäivystysjärjestelmästä valmis	Perusturvalautakunta päättänyt kokouksessaan 3.12.2008 hyväksyä Tammelan kunnan osalta osallistumisen Kanta-Hämeen sosiaali- ja kriisipäivystykseen ns. kolminapaisen mallin perusteella v. 2010 alusta alkaen. Mallin kehittäminen jatkuu hankkeessa vuoden 2009 aikana.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Huostaanotetut lapset	4	3	5	5
Työtoiminnan toimintapäivät	2 033	2 173	2 300	2 269
Lastensuojelulaitosten ja perhekotien hoitopäivät	365	414	800	365
Päihdehuollon hoitovuorokaudet	399	308	500	93
Vaikeavammaisten kuljetuspiirissä olevat	24	30	30	28
Kehitysvammaisten asumispalvelut/päivät	3 240	2 964	4 500	3 687
Vammaisten päivätoiminnan toimintapäivät	1 248	1 182	1 500	1 172
Kehitysvammalaitoksen hoitopäivät	1 500	1 500	1 680	1 877
Sotaveteraanien kuntoutus/henkilöä	12	7	10	3
Henkilökohtaiset avustajat	4	5	6	4

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
230 MUU SOSIAALITURVA			
Toimintamenot	1 679 512,00	1 441 694,85	
Määrärahamuutos	-110 000,00		
Toimintamenot yhteensä	1 569 512,00	1 441 694,85	127 817,15
Toimintatulot	111 500,00	95 351,98	16 148,02
Netto yhteensä	1 568 012,00		
Määrärahamuutos	-110 000,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	1 458 012,00	1 346 342,87	111 669,13
LASKENNALLISET ERÄT menot		21 462,35	

240 TERVEYDENHUOLTO

Perus- ja ympäristöterveydenhoito

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Tarpeenmukainen ja joustava pääsy FSTKY:n palveluihin	Asiakkaan keskimääräinen odotusaika	Hoitoon pääsyn turvaamista koskevan lainsäädännön mukainen odotusaika	Hoitoon pääsy on tapahtunut lain edellyttämällä tavalla.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä: perusterveydenhuolto				
Avohoito	18 844	19 555	17 500	18 254
Erityistoiminnot	132	111	40	165
Vuodeosaston hoitopäivät	89	0	176	278
Suun terveydenhuolto	9 574	9 356	9 000	8 244
Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä: Forssan sairaala: erikoissairaanhoitoa				
Poliklinikkakäynnit/yleissairaudet	6 061	6 350	5 882	7 021
Hoitojaksot/yleissairaudet	1 017	848	807	863
Avohoito/mielenterveystyö	2 567	2 826	2 133	2 238
Hoitopäivät/psykiatrian erikoissairaanhoito	1 056	764	931	1 182

Erikoissairaanhoito

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Hoitotakuujärjestelmän toimivuus	Tilastot ja palvelukyselyt	Palvelut hoitotakuujärjestelmän mukaisesti	Kevään ja kesän 2008 aikana purettu hoitojono lain edellyttämälle tasolle. Syksystä vuoden loppuun saakka tilanne jälleen huonontunut, jonossa keskimäärin 50 asiakasta. (K-HKS) Kuntayhtymässä hoitoon pääsy toteutunut lain edellyttämällä tavalla. (FSTKY)

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri (oma toiminta)				
Yleissairauksien erikoissairaanhoito				
– Poliklinikkakäynnit	1 703	1 785	1 850	1977
– Hoitajaksot	400	367	420	418
Psykiatrian erikoissairaanhoito				
– Avohoito	25	27	50	26
– Hoitopäivät	47	399	200	416

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
240 TERVEYDENHUOLTO			
Toimintamenot yhteensä	7 659 000,00	7 800 747,10	
Määrärahamuutos	172 000,00		
Toimintamenot yhteensä	7 831 000,00	7 800 747,10	30 252,90

300 PERUSOPETUS

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Laadukas peruskoulu-järjestelmä	Päätötodistuksen saaneet	Kaikki	Toteutunut
	Sijoittuminen jatko-opintoihin	Kaikki	99 %

Talouden ja resurssien hallinta

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Opetuksen resurssit	Eriyisopetuksen virkojen määrä	Tehdään ratkaisu erityisopetuksen resurssoinnista vuosille 2009 - 2010	Talousarvioon 2009 ja suunnitelmaan 2010 - 2011 on sisällytetty kaksi uutta virkaa.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Peruskoululaiset	796	782	764	742
☐ Peruskoulujen opettajat	55	56	56	57
☐ Kyyditettävät peruskoululaiset	315	307	310	287
☐ Peruskoulujen koulutyöntekijät	8,2	9,5	10	10
☐ Yhteisten koulujen oppilaat	16	17	18	17

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
300 PERUSOPETUS			
Toimintamenot	5 412 007,00	5 324 476,69	87 530,31
Toimintatulot	14 590,00	32 079,94	-17 489,94
Netto (Toimintakate) yhteensä	5 397 417,00	5 292 396,75	105 020,25
LASKENNALLISET ERÄT menot		112 460,08	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		117 065,26	
Poisto		-28 500,66	
Arvo 31.12.		88 564,60	

310 KANSALAI SOPISTO JA TAITEEN PERUSOPETUS

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
310 KANSALAI SOPISTO JA TAITEEN PERUSOPETUS			
Toimintamenot	158 475,00	157 869,49	
Määrärahamuutos	1 925,00		
Toimintamenot yhteensä	160 400,00	157 869,49	2 530,51
Toimintatulot	7 700,00	7 700,00	0,00
Netto yhteensä	150 775,00	150 169,49	
Määrärahamuutos	1 925,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	152 700,00	150 169,49	2 530,51

320 VAPAA SIVISTYSTYÖ

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Työllistettäviä nuoria/kpl	125	120	120	126
☐ Nuorisotyön ohjaustunnit		1 753	1 350	1 609
☐ Kulttuuritilaisuuksiin osallistujat		7 476	4 400	5 657
☐ Kirjastokäynnit/asukas	7,5	7,2	7,6	7,3
☐ Kirjastoaineiston lainat/asukas	12,2	12,1	13,0	11,4
☐ Liikunnanohjaustunnit		710	550	642

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
320 VAPAA SIVISTYSTYÖ			
Toimintamenot	880 187,00	915 826,67	
Määrärahamuutos	36 433,00		
Toimintamenot yhteensä	916 620,00	915 826,67	793,33
Toimintatulot	108 998,00	108 204,96	793,04
Netto yhteensä	771 189,00		
Määrärahamuutos	36 433,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	807 622,00	807 621,71	0,29
LASKENNALLISET ERÄT menot		38 645,98	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		333 562,99	
Poisto		-54 943,10	
Arvo 31.12.		278 619,89	

410 YHDYSKUNTAPALVELUT

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Suunnitelmallinen kaavoitus ja kaavoitusprosessien toimivuus	Kaavoitukseen käytetty aika ja kaavoituksen resurssit	Kaavoitukseen hankitaan lisää resursseja palkkaamalla kunnan kaavoittaja alkuvuodesta	Kunnan kaavoittaja aloitti 1.1. alkaen ja irtisanoutui 31.3. Uusi kaavoittaja aloitti työt 1.7. alkaen.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Rakennusluvut	163	196	210	175
☐ Poikkeusluvut	36	31	30	25
☐ Korjausavustuspäätökset	36	4	25	22
☐ Maa-ainesluvut	3	5	3	6
☐ Ympäristöluvut	1	1	5	0
☐ Suunnittelutarveratkaisut	4	0	5	2
☐ Ilmoitukset/muutospäätökset	143	94	135	117
☐ Avustettavat tiet/km	280	285	285	279
☐ Hoidettavat puistoalueet/ha	6,8	6,8	6,8	8,4
☐ Venesillan leirintäalue/ha	1,7	1,7	1,7	1,7
☐ Saaren kansanpuisto/ha	48	48	48	48
☐ Tiet /km	24,2	24,2	24,8	24,2

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
410 YHDYSKUNTAPALVELUT			
Toimintamenot	1 157 835,00	1 176 668,02	
Määrärahamuutos	60 000,00		
Toimintamenot yhteensä	1 217 835,00	1 176 668,02	41 166,98
Toimintatulot	152 550,00	144 398,68	8 151,32
Netto yhteensä	1 005 285,00		
Määrärahamuutos	60 000,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	1 065 285,00	1 032 269,34	33 015,66
LASKENNALLISET ERÄT menot		52 059,15	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		2 527 415,27	
Poisto		-332 578,70	
Arvo 31.12.		2 194 836,57	

420 KIINTEISTÖTOIMI

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Toimivat ja terveelliset koulukiinteistöt	Kiinteistöjen hoitokulut	Toimitilojen hoitokulut enintään 3,5 e/m ² /kk Talonmiespalvelujen hoitokulut enintään 1,25 e/m ² /kk	Toimitilojen hoitokulut olivat 3,71 e/m ² /kk. Talonmiespalvelujen hoitokulut olivat 1,12 e/m ² /kk.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Toimitilat/m ²	19 600	19 800	19 600	19 800
☐ Rakennusalat/m ²	19 150	19 150	19 150	19 150

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
420 KIINTEISTÖTOIMI			
Toimintamenot	1 198 820,00	1 128 917,96	69 902,04
Toimintatulot	1 129 773,00	1 066 491,84	63 281,16
Netto (Toimintakate) yhteensä	69 047,00	62 426,12	6 620,88
LASKENNALLISET ERÄT menot		151 026,90	

KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		14 117 157,67	
Poisto		-393 418,77	
Arvo 31.12.		13 723 738,90	

430 LIKETOIMINTA

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Asuntojen ja muiden tilojen vuokrauksen taloudellisuus	Toimintatuottojen määrä	Laadittava tilinpäätöksen mukaan liikeyljäämä vähintään 100 000 euroa.	Tilinpäätös jäi tavoitteesta, koska kaksi omakotitaloa on edelleen myymättä, vastaanottohalli oli puolet vuodesta tyhjillään ja metsäyhtiö ei hakannut sovittua kauppaa, joten puun myynnistä saatiin vain ennakkkoa.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Metsienhoito/ha	554	554	554	560
☐ Asunnot/m ²	4 252	4 309	4 152	4 152
☐ Muut tilat/m ²	2 814	2 814	1 481	2 814

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
430 LIKETOIMINTA			
Toimintamenot	921 769,00		
Määrärahamuutos	58 064,00		
Toimintamenot yhteensä	979 833,00	911 873,24	67 959,76
Toimintatulot	1 201 126,00		
Määrärahamuutos	-484 000,00		
Toimintatulot yhteensä	717 126,00	721 756,04	-4 630,04
Netto yhteensä	-279 357,00		
Määrärahamuutos	542 064,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	262 707,00	190 117,20	72 589,80
LASKENNALLISET ERÄT menot		5 692,85	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		2 578 901,55	
Poisto		-95 575,46	
Arvo 31.12.		2 483 326,09	

450 RUOKA- JA PUHDISTUSPALVELUT

Tavoitteet

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Laadukas ruokapalveluorganisaatio	Asiakaslähtöisyys.	Asiakaskyselyt. Tavoitetaso on kouluruokailussa 3,5 / 5	Kouluruokakyselyn keskiarvo oli 3,9.
	Tarjotaan suositusten mukaiset ateriat	Aromi-ohjelman käyttöönotto	Aromi-ohjelman reseptiikka käytössä kaikissa valmistuskeittiöissä.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Koulukeskuksen keittiö			114 000	99 703
☐ Portaan keittiö			14 000	19 747
☐ Riihivalkaman keittiö			32 000	32 416
☐ Päiväkodin keittiö			50 300	49 976
☐ Ruisluodon keittiö			120 000	127 151
☐ Teuron keittiö			6 500	6 364
☐ Liesjärven keittiö			4 600	3 686
☐ Siivottavat alat / m ²			16 110	16 110

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
4510 RUOKAPALVELUT			
Toimintamenot	1 042 928,00	970 554,06	72 373,94
Toimintatulot	1 042 916,00	970 525,25	72 390,75
Netto (Toimintakate) yhteensä	12,00	28,81	-16,81
LASKENNALLISET ERÄT menot		59 672,66	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		40 591,13	
Poisto		-7 524,83	
Arvo 31.12.		33 066,30	

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
4570 PUHDISTUSPALVELUT			
Toimintamenot	385 386,00	347 177,60	38 208,40
Toimintatulot	385 297,00	347 177,60	38 119,40
Netto (Toimintakate) yhteensä	89,00	0,00	89,00

460 MUUT PALVELUT**Elinkeinoelämän kehittäminen****Tavoitteet**

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 30.12.2008
<p>Työpaikkojen ja yritysten tarvitsemien yleisten edellytysten parantaminen erityisesti työvoimakysymysten sekä tontti- ja tilaratkaisujen avulla</p>	<p>Työntekijämäärän ja yritysten lukumäärän lisäys, uusien yritysten syntyminen kunnan ja yhteistyökumppanien toimenpitein koko kunnan edellytykset huomioiden</p>	<p>Kaukjärven teollisuusalueen kaavoittaminen on alkanut 1.4.2008 mennessä</p> <p>Hakkapeliitta Yrityspiiston markkinointisuunnitelma on laadittu,</p> <p>Vähintään yhden uuden teollisuusyrityksen tilajärjestelyt on toteutettu</p> <p>Kunnan markkinointi - DVD- esitys on valmistunut 30.4.2008 mennessä.</p>	<p>Kunnanhallituksen päätöksellä 25.8.2008 on aloitettu kaavoittaminen ja osallistumis- ja arviointisuunnitelma ollut nähtävillä 6.10.-4.11.2008.</p> <p>Yritysalueen kunnallisteknisen suunnittelun ja toteutuksen rahoitustarpeet on esitetty toteutettavaksi seudun äkillisen rakennemuutosrahoituksen kautta, jossa yhteydessä laaditaan asemakaavaan perustuva esite markkinointia varten, missä voidaan käyttää hyväksi suoritetun ilmakuvausmateriaalia</p> <p>Matintuomion vastaanotto- / teollisuushalliin saatu osalle tiloista vuokralainen. Kaavoituksen avulla on valmisteltu edellytyksiä teollisuusyrityksen toimitalohankkeelle Someron seututien vaikutusalueella.</p> <p>Kunta ollut mukana toteuttamassa yrittäjille tarkoitettua sivustoa www.forssaregion.fi ja matkailusivustoa www.hame.fi sekä mukana selvittämässä Häme – markkinoinnin mahdollista dvd-hanketta (ei toteutunut).</p>

		<p>Vuoden lopussa yritysten nettolisäys on 20, joista maaseutuyrityksiä 3</p> <p>YTY–Suomi hankkeen toteutus on alkanut Tammelassa ja vähintään 4 pitkäaikaistyöttöä on työllistynyt maisema- ja kulttuuriperintökohteissa</p>	<p>Forssan seudun yrittämisen ja asumisen esitetyö on käynnistynyt markkinointi- ja viestintäryhmän johdolla, jossa samoin kuin valmistelutyöryhmässä on kunnan edustus mukana.</p> <p>Kunta hankkinut Innolink Researchiltä tilattuna imago- ja asukaspotentiaalitutkimuksen sekä potentiaalikartoituksen, jonka tuloksia käytetään hyväksi kuntamarkkinointia suunniteltaessa vuonna 2009 (dvd-esitys on yksi mahdollinen vaihtoehto).</p> <p>Perustettuja yrityksiä 43 ja lakanneita 22, joten nettolisäys oli 21.</p> <p>Hämeen ympäristökeskuksen valmisteleva hanke (YTY-SUOMI) pitkäaikaistyöttömien työllistämisestä maisema- ja kulttuuriperintökohteiden kunnostamisessa ei toteutunut.</p>
--	--	--	---

Maaseututoimi

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Maaseutuelinkeinojen ja kylien kehittäminen	Päivitetyn Tammelan kylä- ja maaseutuelinkeino-ohjelman toteutuminen.	Aloitetaan yhteistyössä Tammelan kyläyhdistyksen kanssa vähintään yksi maaseudun kehittämishanke.	Hankerahoitus hakemus liitteinen on jätetty LounaPlussa ry:lle, päätös rahoituksesta tulee alkuvuodesta 2009.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
☐ Maatilojen sukupolvenvaihdos	4	3	5	3
☐ Rekisterissä olevat maatilat	791	791	790	791
☐ Peltoa viljelyksessä/ha	8 810	8 600	8 700	8 900
☐ Toimivat maatilat	265	262	260	250
☐ Peltoalaan perustuvat tukihakemukset	260	253	260	250
☐ Luopumistukihakemukset	1	4	5	2
☐ Satovahinkohakemukset	4	0	12	1
☐ Hirvovahinkohakemukset	0	0	3	0
☐ Maatalouden investointitukihakemukset	27	44	15	18
☐ Maaseudun puutarha- ja pienyritystukihakemukset	2	4	5	2
☐ Investointi- ja kehittämisavustukset puutarhoille ja pienyrityksille, 1 000 €	13	54	20	47

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
460 MUUT PALVELUT			
Toimintamenot	374 507,00	393 280,61	
Määrärahamuutos	15 577,00		
Toimintamenot yhteensä	390 084,00	393 280,61	-3 196,61
Toimintatulot	5 600,00	8 796,70	-3 196,70
Netto yhteensä	368 907,00		
Määrärahamuutos	15 577,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	384 484,00	384 483,91	-0,09
LASKENNALLISET ERÄT menot		38 859,17	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		243,86	
Poisto		-48,72	
Arvo 31.12.		195,14	

490 VESIHUOLTO

Vaikuttavuus

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Vesihuollon varmuuden turvaaminen	Vesivuotojen pituus ja paineiden riittävyys	Vesikatkojen lyhentäminen sulkuventtiilejä uusimalla ja lisäämällä sekä vanhojen verkostojen uusimisen aloittaminen (Vekkiläntien alue).	Vesijohtoverkoston sulkuventtiilejä uusittu 14 kpl. Vekkilätien alueen runkoviemäriä saneerattu n. 500 m ja tonttivesijohtojen sulkuja lisätty n. 30 kpl.

Talouden ja resurssien hallinta

Kriittiset menestystekijät	Arviointikriteerit	Tavoitetaso 2008	Toteutuminen 31.12.2008
Kunnan vesihuoltolaitos toimii kustannusvastaavasti	Vesihuoltolaitoksen tulos	Laitoksen tulot kattavat käyttömenot	Vesilaitoksen tulot kattoivat käyttömenot, vaikka nettotulot jäivät 26.000 euroa budjetoitua pienemmiksi. Tulot toteutuivat arvioitua paremmin, mutta menot lisääntyivät vielä enemmän.

SUORITTEET 31.12.2008	TP 06	TP 07	TA 08	TP 08
Vesimäärä/m ³				
☐ verkostoon pumpattu	354 700	350 125	240 000	329 084
☐ laskutettu	238 000	280 000	235 000	293 100
Jätevesimäärä/m ³				
☐ Jätevedenpuhdistamolle pumpattu	189 710	204 714	190 000	232 466
☐ laskutettu	118 830	138 500	140 000	142 800

TALOUS	TALOUSARVIO 2008	TOTEUMA 2008	POIKKEAMA
490 VESIHUOLTO			
Toimintamenot	286 671,00	374 737,32	
Määrärahamuutos	60 748,00		
Toimintamenot yhteensä	347 419,00	374 737,32	-27 318,32
Toimintatulot	496 817,00	524 135,90	-27 318,90
Netto yhteensä	-210 146,00		
Määrärahamuutos	60 748,00		
Netto (Toimintakate) yhteensä	-149 398,00	-149 398,58	0,58
LASKENNALLISET ERÄT menot		3 522,82	
KÄYTTÖOMAISUUS			
Arvo 1.1.		3 913 071,12	
Poisto		-254 486,21	
Arvo 31.12.		3 658 584,91	

7.3 HALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ

Kunnanhallituksen on kuntalain 70 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä sekä talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä.

Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.

Tilikauden tulos on 752 933,35 euroa. Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- tehdään 650 000 euron investointivaraukset: Ruisluodon palvelukeskuksen investointivaraus 250 000 euroa ja Riihivalkama-Porras runkoviemärin investointivaraus 400 000 euroa
- tuloutetaan Nuutin alueen I-vaiheen investointivaraus 100 000 euroa ja Nuutin alueen yhdyskuntarakentamisen investointivaraus 110 000 euroa sekä tehdään näihin kohteisiin liittyvät edellä mainitun suuruiset poistoerolisäykset
- tuloutetaan tehtyjä poistoeroja 157 697,61 euroa
- tilikauden ylijäämä 260 690,96 euroa siirretään ylijäämätilille taseeseen.

8 TUOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU

Sisäiset ja ulkoiset menot	Talousarvio (alkuperäinen)	Talousarvio (muutettu)	Toteuma	Poikkeama (alkuperäiseen)	Poikkeama (muutettuun)
(henkilöstökorvaukset on vähennetty henkilöstökuluista eivätkä sisälly toimintatuottoihin)					
Toimintatuotot					
Myyntituotot	3 407 712	2 972 712	2 836 152	-571 560	-136 560
Maksutuotot	1 237 925	1 237 925	1 350 642	112 717	112 717
Tuet ja avustukset	134 272	134 272	228 213	93 941	93 941
Muut toimintatuotot	1 666 848	1 617 848	1 564 672	-102 176	-53 176
Toimintatuotot yhteensä	6 446 757	5 962 757	5 979 679	-467 078	16 922
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	-12 460 352	-12 628 435	-12 382 970	77 382	245 465
Palvelujen ostot	-14 296 554	-14 495 721	-14 258 253	38 301	237 468
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 781 834	-1 789 801	-1 684 897	96 937	104 904
Avustukset	-1 418 350	-1 481 530	-1 468 318	-49 968	13 212
Muut toimintakulut	-1 187 365	-1 187 365	-1 072 330	115 035	115 035
Toimintamenot yhteensä	-31 144 455	-31 582 852	-30 866 768	277 687	716 084
Toimintakate	-24 697 698	-25 620 095	-24 887 088	-189 390	733 007
Verotulot	16 850 000	16 850 000	17 477 450	627 450	627 450
Valtionosuudet	9 405 000	9 405 000	9 509 868	104 868	104 868
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	13 700	13 700	33 652	19 952	19 952
Muut rahoitustuotot	124 400	124 400	199 472	75 072	75 072
Korkokulut	-395 000	-395 000	-273 358	121 642	121 642
Muut rahoituskulut	-89 200	-89 200	-106 807	-17 607	-17 607
	-346 100	-346 100	-147 041	199 059	199 059
Vuosikate	1 211 202	288 805	1 953 188	741 986	1 664 383
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 301 057	-1 301 057	-1 200 255	100 802	100 802
Tilikauden tulos	-89 855	-1 012 252	752 933	842 788	1 765 185
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	97 080	97 080	-52 302	-149 382	-149 382
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)			-440 000	-440 000	-440 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	7 225	-915 172	260 631	253 406	1 175 803

VEROTULOJEN ERITTELY

	Talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	14 425 000,00	15 081 958,01	-656 958,01
Kiinteistövero	862 000,00	869 962,46	-7 962,46
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 563 000,00	1 525 529,53	37 470,47
Yhteensä	16 850 000,00	17 477 450,00	-627 450,00

VALTIONOSUUKSIEN ERITTELY

	Talousarvio	Toteuma	Poikkeama
Yleinen valtionosuus	206 000	205 824	176
Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus	8 047 000	8 097 702	-50 702
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	1 152 000	1 206 342	-54 342
Yhteensä	9 405 000	9 509 868	-104 868

TULOVEROPROSENTIT

	Tuloveroprosentti	Tulovero/e	Muutos
Verovuosi 2001	18,25	11 124 534	
Verovuosi 2002	18,50	11 693 376	5,1 %
Verovuosi 2003	18,50	12 053 906	3,1 %
Verovuosi 2004	18,50	12 173 885	1,0 %
Verovuosi 2005	18,50	12 535 925	3,0 %
Verovuosi 2006	18,50	13 259 569	5,8 %
Verovuosi 2007	18,50	14 246 577	7,4 %

ARVONLISÄVERON PALAUTUS

2001	793 504
2002	629 529
2003	634 260
2004	652 133
2005	772 163
2006	801 074
2007	661 468
2008	763 579
Yhteensä	5 707 710

9 INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

Tilinumero	Tilin nimi	Talousarvio	Tilinpäätös 2008	%	Netto
KUNNANHALLITUS					
9100 ATK-ohjelmat ja muut pitkävaikutteiset menot					
9101	Talous- ja henkilöstöhall. ATK-järj. uusiminen <i>menot</i>	-6 500,00	-23 698,94	365 %	-17 198,94
	(monivuotinen hanke; kustannusarvio 56.500 kaluston lisäksi)				
9102	Muut investoinnit <i>menot</i>	-7 000,00	0,00	0 %	7 000,00
9110 Maa- ja vesialueet *					
9103	Maa-alueet <i>menot</i>	-100 000,00	-125 257,20	100 %	-0,80
	<i>MRM</i>	25 258,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-125 258,00			
	<i>tulot</i>	100 000,00	44 511,67	100 %	0,67
	<i>MRM</i>	-55 489,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	44 511,00			
	<i>netto</i>		-80 745,53	100 %	1,47
	<i>MRM</i>	-80 747,00			
9120 Irtaimisto					
9123	Ruoka- ja puhdistuspalvelujen koneet ja laitteet <i>menot</i>	-47 300,00	-16 728,00	35 %	30 572,00
9124	Muu irtaimisto <i>menot</i>	-6 500,00	0,00	0 %	6 500,00
9130 Arvopaperit ja muut pitkävaikutteiset sijoitukset					
9125	Arvopaperit <i>menot</i>	-100 000,00	0,00	0 %	100 000,00
KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ					
	Investointimenot	-267 300,00	-165 684,14	57 %	126 873,86
	<i>MRM</i>	25 258,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-292 558,00			
	Investointitulot	100 000,00	44 511,67	100 %	0,67
	<i>MRM</i>	-55 489,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	44 511,00			
	Investoinnit netto	-248 047,00	-121 172,47	49 %	126 874,53
	<i>MRM</i>	-80 747,00			

* tähdellä on merkitty hankekohtaiset sitovuudet

KOULUTUSLAUTAKUNTA**9200 Atk-ohjelmat ja muut pitkävaik.menot ***

9201 Koulutusltk:n ATK-ohjelmat <i>menot</i>	-36 000,00	-34 406,15	96 %	1 593,85
---	------------	------------	------	----------

KOULUTUSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Investointimenot	-36 000,00	-34 406,15	96 %	-1 593,85
Investointitulot		0,00	100 %	0,00
Investoinnit netto	-36 000,00	-34 406,15	96 %	-1 593,85

TEKNINEN LAUTAKUNTA**9310 Atk-ohjelmat ja muut pitkävaik.menot**

9301 Kantakartta <i>menot</i>	-25 000,00	-51 180,20	100 %	-0,80
<i>MRM</i>	26 181,00			
<i>Talousarvio yhteensä</i>	-51 181,00			

9320 Irtaimisto

9308 Muu irtaimisto <i>menot</i>	-8 000,00	-4 600,00	58 %	-3 400,00
-------------------------------------	-----------	-----------	------	-----------

9350 Yhdyskuntarakentaminen

9313 Nuutti <i>menot</i>	-80 000,00	-116 779,25	95 %	-6 220,75
<i>MRM</i>	43 000,00			
<i>Talousarvio yhteensä</i>	-123 000,00			
<i>tulot</i>		6 300,00	100 %	-6 300,00
<i>netto</i>	-123 000,00	-110 479,25	90 %	-12 520,75

Muu yhdyskuntarakentaminen

9315 Liikenneväylinen rakentaminen <i>menot</i>	-41 000,00	-40 229,33	74 %	-13 770,67
<i>MRM</i>	13 000,00			
<i>Talousarvio yhteensä</i>	-54 000,00			
9317 Puistot <i>menot</i>	-28 000,00	-27 937,37	100 %	-62,63
9319 Tievalaistus <i>menot</i>	-10 000,00	-10 090,61	101 %	90,61
9321 Kaavateiden päällystäminen <i>menot</i>	-50 000,00	-27 297,50	55 %	-22 702,50
9323 Tieviitat <i>menot</i>	-6 000,00	-4 538,58	76 %	-1 461,42

YHDYSKUNTARAKENTAMINEN

Investointimenot	-248 000,00	-282 652,84	86 %	-47 528,16
MRM	82 181,00			
Talousarvio yhteensä	-330 181,00			
Investointitulot		6 300,00	100 %	-6 300,00
Investoinnit netto	-330 181,00	-276 352,84	84 %	-53 828,16

9360 Talonrakentaminen

Muu rakentaminen

9332 Kaukjärven koulu <i>menot</i>	-6 000,00	0,00	0 %	-6 000,00
9338 Myllykylän koulu <i>menot</i>	-3 800,00	-6 432,79	169 %	2 632,79
9340 Portaan koulu <i>menot</i>	-53 500,00	-107 243,81	200 %	53 743,81
9342 Riihivalkaman koulu <i>menot</i>	-6 000,00	0,00	0 %	-6 000,00
9344 Saaren koulu <i>menot</i>	-6 000,00	-20 032,40	334 %	14 032,40
9346 Teuron koulu <i>menot</i>	-3 300,00	-8 677,92	263 %	5 377,92
9348 Koulukeskus <i>menot</i>	-24 150,00	-19 420,01	80 %	-4 729,99
9350 Kunnantalo <i>menot</i>	-29 700,00	-25 603,79	86 %	-4 096,21
9355 Päiväkoti III (Kuusitie) <i>menot</i>	-7 950,00	-4 152,27	52 %	-3 797,73
9360 Laiho <i>menot</i>	-7 000,00	0,00	0 %	-7 000,00
9362 Veistola/ Käsi- ja taideteollinen oppilaitos <i>menot</i>	-6 000,00	0,00	0 %	-6 000,00
9364 Nokitalo <i>menot</i>	-6 000,00	0,00	0 %	-6 000,00
9368 Ruisluoto <i>menot</i>	-14 450,00	-9 368,24	65 %	-5 081,76

9374	Vuokratilat <i>menot</i>	-22 800,00	-11 010,48	48 %	-11 789,52
9376	Venesilta <i>menot</i>	-6 000,00	-2 396,21	40 %	-3 603,79
9378	Portaan terveystalo <i>menot</i>	-6 000,00	-1 951,24	33 %	-4 048,76
9380	Osakehuoneistot <i>menot</i>	-13 390,00	-15 158,90	113 %	1 768,90
9382	Paloasema <i>menot</i>	-6 000,00	0,00	0 %	-6 000,00
9386	FAI / asuntola <i>menot</i>	-8 950,00	-5 583,60	62 %	-3 366,40
9388	Eerolan rantatila <i>menot</i>	-13 200,00	-9 687,33	73 %	-3 512,67
9389	FAI:n tilojen kunnostus <i>menot</i>	-40 000,00	0,00	0 %	-40 000,00
TALONRAKENTAMINEN					
	Investointimenot	-290 190,00	-246 718,99	85 %	-43 471,01
	Investointitulot		0,00	100 %	0,00
	Investoinnit netto	-290 190,00	-246 718,99	85 %	-43 471,01
TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ					
	Investointimenot	-538 190,00	-529 371,83	85 %	-90 999,17
	MRM	82 181,00			
	Talousarvio yhteensä	-620 371,00			
	Investointitulot		6 300,00	100 %	-6 300,00
	Investoinnit netto	-620 371,00	-523 071,83	84 %	-97 299,17
	MRM	82 181,00			
PERUSTURVALAUTAKUNTA					
9420 Irtaimisto					
9420	Ruisluodon palvelukeskus <i>menot</i>	-35 000,00	-34 251,05	98 %	-748,95
9440 Talon rakentaminen					
9430	Hoiva I:n saneeraus <i>menot</i>	-200 000,00	-261 554,96	131 %	61 554,96

9450	Laihon kiinteistö kunnallisen päivähoiton käyttöön				
	<i>menot</i>	0,00	-19 064,95	95 %	-935,05
	<i>MRM</i>	20 000,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-20 000,00			
9460	FAI:n tilojen kunnostus päivähoiton käyttöön				
	<i>menot</i>	0,00	-85 915,20	100 %	-0,80
	<i>MRM</i>	85 916,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-85 916,00			
TALONRAKENTAMINEN					
	Investointimenot	-200 000,00	-366 535,11	120 %	60 619,11
	MRM	105 916,00			
	Talousarvio yhteensä	-305 916,00			
	Investointitulot	0,00	0,00	100 %	0,00
	Investoinnit netto	-305 916,00	-366 535,11	120 %	60 619,11
PERUSTURVALAUTAKUNTA YHTEENSÄ					
	Investointimenot	-235 000,00	-400 786,16	118 %	59 870,16
	MRM	105 916,00			
	Talousarvio yhteensä	-340 916,00			
	Investointitulot		0,00	100 %	0,00
	Investoinnit netto	-340 916,00	-400 786,16	118 %	59 870,16
YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA					
9500 ATK-ohjelmat ja muut pitkävaikutteiset menot					
9511	Järvien kunnostus				
	<i>menot</i>	-10 000,00	-10 000,00	100 %	0,00
9512	Haja-asutusalueen jätevesineuvontaprojekti				
	<i>menot</i>	-7 000,00	-6 171,19	88 %	-828,81
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-7 000,00			
9515	Pyhäjärven ja Kuivajärven niitot				
	<i>menot</i>	-9 000,00	-5 641,00	63 %	-3 359,00
9517	Kulttuuriympäristön inventointi				
	<i>menot</i>	-6 000,00	-5 910,63	99 %	-89,37
	<i>tulot</i>	3 000,00			
	<i>MRM</i>	-61,00	5 792,00	100 %	-2 853,00
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	2 939,00			
	<i>netto</i>	-3 061,00	-118,63	4 %	-2 942,37
9519	Kyläyleiskaava (Saari-Kaukola-Porras)				
	<i>menot</i>	-7 000,00	-15 710,62	36 %	-28 289,38
	<i>MRM</i>	37 000,00			
	<i>Talousarvio yhteensä</i>	-44 000,00			

<i>tulot</i>	3 000,00			3 000,00
<i>netto</i>	-41 000,00	-15 710,62	38 %	-25 289,38
<i>MRM</i>	37 000,00			
9522 Kaavoitusohjelma				
<i>menot</i>	-7 000,00	-7 000,00	100 %	0,00
9525 Pehkijärven kunnostus				
<i>menot</i>	0,00	-5 000,00	100 %	0,00
<i>MRM</i>	5 000,00			
<i>Talousarvio yhteensä</i>	-5 000,00			
9550 Yhdyskuntarakentaminen				
9555 Järvien virkistyskäytön lisääminen				
<i>menot</i>	-66 000,00	-126 848,14	192 %	60 848,14
<i>tulot</i>	0,00	111 493,20	100 %	-111 493,20
<i>netto</i>	-66 000,00	-15 354,94	23 %	-50 645,06
YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA YHTEENSÄ				
Investointimenot	-112 000,00	-182 281,58	118 %	28 281,58
MRM	42 000,00			
Talousarvio yhteensä	-154 000,00			
Investointitulot	6 000,00	117 285,20	1975 %	-111 346,20
MRM	-61,00			
Talousarvio yhteensä	5 939,00			
Investoinnit netto	-148 061,00	-64 996,38	44 %	-83 064,62
VAPAA-AJAN LAUTAKUNTA				
9660 Talonrakentaminen				
9630 Manttaali				
<i>menot</i>	-8 000,00	-7 917,95	99 %	-82,05
Riihivalkaman lähiliikunta-				
9632 paikka				
<i>menot</i>	-71 000,00	-69 937,58	99 %	-1 062,42
<i>tulot</i>	21 000,00	20 000,00	95 %	1 000,00
<i>netto</i>	-50 000,00	-49 937,58	100 %	-62,42
Kirjaston tuulikaapin uusimi-				
9634 nen				
<i>menot</i>	-12 000,00	-10 379,31	86 %	-1 620,69
TALONRAKENTAMINEN				
Investointimenot	-91 000,00	-88 234,84	97 %	-2 765,16
Investointitulot	21 000,00	20 000,00	95 %	1 000,00
Investoinnit netto	-70 000,00	-68 234,84	97 %	-1 765,16

VAPAA-AJAN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Investointimenot	-91 000,00	-88 234,84	97 %	-2 765,16
Investointitulot	21 000,00	20 000,00	95 %	1 000,00
Investoinnit netto	-70 000,00	-68 234,84	97 %	-1 765,16

VESILAITOS
9750 Yhdyskuntarakentaminen

9710 Nuutin alueen I-vaihe

<i>menot</i>	-120 000,00	-120 549,23	100 %	-480,77
<i>MRM</i>	1 030,00			
<i>Talousarvio yhteensä</i>	-121 030,00			

9715 Siiki-Mutala

<i>menot</i>	-100 000,00	-62 351,60	62 %	-37 648,40
--------------	-------------	------------	------	------------

Muu yhdyskuntarakentaminen

9770 Vesilaitos

<i>menot</i>	-62 000,00	-61 248,42	99 %	-751,58
--------------	------------	------------	------	---------

9775 Viemärlaitos

<i>menot</i>	-210 000,00	-228 072,93	109 %	18 072,93
<i>tulot</i>	0,00	20 000,00	100 %	-20 000,00
<i>netto</i>	-210 000,00	-208 072,93	99 %	-1 927,07

VESILAITOS YHTEENSÄ

Investointimenot	-492 000,00	-472 222,18	96 %	-20 807,82
MRM	1 030,00			
Talousarvio yhteensä	-493 030,00			
Investointitulot	0,00	20 000,00	100 %	-20 000,00
Investoinnit netto	-493 030,00	-452 222,18	92 %	-40 807,82

INVESTOINNIT YHTEENSÄ
YHTEENVETO

<i>Investointimenot</i>	-1 771 490,00	-1 872 986,88	92 %	154 888,12
<i>MRM</i>	-256 385,00			
<i>Investointimenot yhteensä</i>	-2 027 875,00			

<i>Investointitulot</i>	127 000,00	208 096,87	291 %	-136 646,87
<i>MRM</i>	-55 550,00			
<i>Investointitulot yhteensä</i>	71 450,00			

<i>Investoinnit netto</i>	1 644 490,00	-1 664 890,01	85 %	291 534,99
<i>MRM</i>	311 935,00			
<i>Investoinnit netto yhteensä</i>	1 956 425,00			

10 RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

	TA 2008	Toteuma	Poikkeama
	1000 e	1000 e	1000 e
Toiminta ja investoinnit			
Tulorahoitus			
Vuosikate	1 211	1 953	-742
Tulorahoituksen korjaukset		-48	48
	<u>1 211</u>	<u>1905</u>	<u>-694</u>
Investoinnit			
Pysyvien vastaavien investoinnit	-1 771	-1 873	102
Rahoitusosuudet investointimenoihin	27	164	-137
Pysyvien vastaavien myyntituotot	100	92	8
	<u>-1 644</u>	<u>-1 617</u>	<u>-27</u>
Toiminta ja investoinnit, netto	-433	288	-721
 Rahoitus			
Antolainojen muutokset			
Antolainasaamisten lisäykset		-6	6
		<u>-6</u>	<u>6</u>
Lainakannan muutokset			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 400		1 400
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 095	-1 095	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos		350	-350
	<u>305</u>	<u>-745</u>	<u>1 050</u>
Vaikutus maksuvalmiuteen	-128	-463	335

11 TULOSLASKELMA

KUNNAN TULOSLASKELMA (sisäiset ja ulkoiset)	1.1.-31.12.2008	1.1.-31.12.2007
Toimintatuotot		
Myyntitulot	2 836 152,06	3 956 954,00
Maksutuotot	1 350 642,21	1 164 815,64
Tuet ja avustukset	228 213,30	229 978,32
Muut toimintatuotot	1 564 671,69	1 673 392,51
Toimintatuotot yht.	5 979 679,26	7 025 140,47
Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-9 386 626,69	-8 823 685,31
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-2 326 079,37	-2 243 467,64
Muut henkilösivukulut	-670 264,32	-677 874,99
Palvelujen ostot	-14 258 253,00	-14 160 612,62
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 684 896,77	-1 641 338,56
Avustukset	-1 468 318,00	-1 501 439,71
Muut kulut	-1 072 329,58	-1 022 423,76
Toimintamenot yht.	-30 866 767,73	-30 070 842,59
Toimintakate	-24 887 088,47	-23 045 702,12
Verotulot	17 477 450,00	16 457 154,48
Valtionosuudet	9 509 868,00	8 895 052,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	33 651,98	23 931,06
Muut rahoitustuotot	199 471,92	130 549,15
Korkokulut	-273 358,08	-291 092,43
Muut rahoituskulut	-106 807,21	-89 043,46
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	-147 041,39	-225 655,68
Vuosikate	1 953 188,14	2 080 848,68
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 200 254,79	-1 154 222,22
Tilikauden tulos	752 933,35	926 626,46
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-52 302,39	-260 940,21
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-440 000,00	-390 000,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	260 630,96	275 686,25

12 TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT**VESILAITOKSEN TULOSLASKELMA**

(sisäiset ja ulkoiset)

	TALOUSARVIO	TOTEUMA	TOTEUMA	TOT
	2008	2008	2007	%
Toimintatuotot				
Vesimaksut ulkoiset	464 000,00	480 709,68	509 200,76	103,6
Vesimaksut sisäiset	32 817,00	43 426,22	31 455,04	132,3
Liikevaihto	496 817,00	524 135,90	540 655,80	105,5
Liiketoiminnan muut tuotot			60,68	
Toimintakulut				
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-28 050,00	-35 145,66	-77 319,53	125,3
Palvelujen ostot	-193 662,00	-251 334,73	-196 305,64	129,8
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-221 712,00	-286 480,39	-273 625,17	129,2
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-43 640,00	-64 828,09	-36 340,57	148,6
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-8 070,00	-8 891,79	-7 007,48	110,2
Muut henkilösivukulut	-3 280,00	-3 474,13	-2 514,28	105,9
Henkilöstökulut yhteensä	-54 990,00	-77 194,01	-45 862,33	140,4
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-193 662,00	-254 486,21	-197 444,56	131,4
Liiketoiminnan muut kulut	-9 969,00	-11 062,92	-10 412,19	111,0
Liikelylijäämä	16 484,00	-105 087,63	13 372,23	-637,5
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot		2 116,40	1 080,31	
Korkokulut		-292,00	-192,39	
Korvaus jäännöspääomasta	-89 200,00	-106 174,74	-88 228,65	119,0
Muut rahoituskulut	0,00	-16,80	-59,90	
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-89 200,00	-104 367,14	-87 400,63	117,0
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	-72 716,00	-209 454,77	-74 028,40	-288,0
Ylijäämä ennen varauksia	-72 716,00	-209 454,77	-74 028,40	-288,0
Varausten ja rahastojen muutos				
Poistoeron muutos		36 132,25		
Tilikauden yli-/alijäämä	-72 716,00	-173 322,52	-74 028,40	-238,4

ARVOSTUS- JA JAKSOTUSPERIAATTEET SEKÄ MENETELMÄT

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenoon tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä. Puutavaravarasto ja rakennustarvikevarasto eivät ole merkitty FIFO-periaatteen mukaisesti taseeseen.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

TOIMINTATUOTOT

(sisältää ulkoiset tulot ja henkilöstökorvaukset)

	2008	2007
Yleinen hallinto	136 862,21	248 797,36
Lasten päivähoito	374 484,41	388 959,52
Kotihoito ja vanhustyö	1 067 984,56	841 244,51
Toimeentuloturva	192 040,75	208 196,49
Muu sosiaaliturva	95 351,98	94 061,88
Perusopetus	32 079,94	43 697,85
Muu koulutus	7 700,00	5 712,00
Vapaa sivistystyö	99 655,10	105 061,70
Yhdyskuntapalvelut	144 218,68	139 817,51
Kiinteistötoimi	27 559,79	32 339,31
Liiketoiminta	718 600,10	1 818 969,97
Ruoka- ja puhdistuspalvelut	70 212,89	184 703,81
Muut palvelut	8 796,70	9 508,86
Vesihuolto	480 709,68	515 263,80
YHTEENSÄ	3 456 256,79	4 636 334,57
Vähennetään henkilöstökorvaukset*		-148 536,36
YHTEENSÄ	3 456 256,79	4 487 798,21

* Uudessa kirjanpito-ohjelmassa henkilöstökorvaukset esitetään toimintakuluissa, palkat ja palkkiot -ryhmässä

KÄYTTÖOMAISUUDEN MYYNTIVOITOT JA -TAPPIOT

	2008	2007
Muut toimintatuotot	48 003,75	147 539,87
Muut toimintakulut		25 250,17

RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

	2008	2007
Osinkotuotot	13 000,22	12 349,97

**SELVITYS SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN JA
POISTONALAISTEN INVESTOINTIEN VASTAAVUUDESTA**

Keskimääräiset suunnitelman mukaiset poistot	1 257 708,40
Keskimääräinen poistonalaisten investointien omahankintameno	1 890 681,75
Ero €	-632 973,35
Ero %	-33,5 %

Selvitys poikkeaman syistä:

Investointi- ja poistotason poikkeama johtuu pitkistä poistoajoista

POISTOSUUNNITELMA

Tiliryhmä

Tili	Selite	Poistoaika	Sumupoistotapa	%
Aineettomat hyödykkeet				
1005	Tietokoneohjelmistot	5	Tasapoisto	
1010	Muut pitkävaikutteiset menot	5	Tasapoisto	
1015	Koy Tammelan kunnantalo	15	Tasapoisto	
1020	Ennakkomaksut		Ei poistoa	
Aineelliset hyödykkeet				
1100	Maa-alueet		Ei poistoa	
1110	Asuinrakennukset	50	Tasapoisto	
1115	Hallinto- ja laitosrakennukset	50	Tasapoisto	
1120	Tehdas- ja tuotantorakennukset	30	Tasapoisto	
1123	Muut rakennukset	30	Tasapoisto	
1130	Kadut, tiet, torit, puistot		Menojäännös	15 %
1131	Sillat, laiturit, uimalat		Menojäännös	10 %
1134	Muut maa- ja vesirakenteet		Menojäännös	10 %
1140	Veden jakeluverkostot		Menojäännös	7 %
1141	Viemäriverkostot		Menojäännös	7 %
1142	Ulkovalaisulaitteet		Menojäännös	15 %
1150	Muut kiinteät rakenteet ja laitteet		Menojäännös	20 %
1151	Laitosten koneet		Menojäännös	20 %
1161	Autot		Menojäännös	25 %
1170	Muut koneet ja kalusto		Menojäännös	30 %
1171	ATK-laitteet		Menojäännös	30 %
1180	Luonnonvarat		Ei poistoa	
1184	Arvo- ja taide-esineet		Ei poistoa	
1187	Muut hyödykkeet		Ei poistoa	
1190	Ennakkomaksut		Ei poistoa	
1195	Keskeneräiset hankinnat		Ei poistoa	
Sijoitukset				
1201	Tytäryhteisöosakkeet ja –osuudet		Ei poistoa	
1203	Kuntayhtymäosuudet		Ei poistoa	

Tiliryhmä				
Tili	Selite	Poistoaika	Sumupoistotapa	%
1205	Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet		Ei poistoa	
1207	Yhteisyhteisöosakkeet ja -osuudet		Ei poistoa	
1208	Muut osakkeet ja osuudet/osak&om.yhteis.		Ei poistoa	
1209	Liikelayritysten peruspääomaosuudet		Ei poistoa	
1210	Muut osakkeet ja osuudet		Ei poistoa	

13 TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

VESILAITOKSEN TASE

VASTAAVA	2008	2007
PYSYVÄT VASTAAVAT	3 658 584,91	3 520 113,84
AINEELLISET HYÖDYKKEET	3 658 584,91	3 520 113,84
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 658 584,91	3 520 113,84
VAIHTUVAT VASTAAVAT	229 261,69	214 878,07
SAAMISET	229 261,69	214 878,07
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	229 261,69	214 878,07
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 887 846,60	3 734 991,91

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA	-3 677 610,83	-3 539 157,93
Jäännöspääoma	-3 677 610,83	-3 539 157,93
VIERAS PÄÄOMA	-210 235,77	-195 833,98
Pitkäaikainen	-21 244,78	-30 760,68
Korkotukilainat	-21 244,78	-30 760,68
Lyhytaikainen	-188 990,99	-165 073,30
Lainat	-9 515,90	-16 874,03
Ostovelat	-179 331,91	-147 609,80
Siirtovelat		
Lomapalkkajaksotus	-71,02	-548,66
Korkojaksotus	-72,16	-40,81
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	-3 887 846,60	-3 734 991,91

994	Vuokratalot	11 010,48	<i>lisäykset</i>	28 120,62
			<i>Poistot</i>	-28 063,95
			<i>Loppusaldo</i>	477 071,42
1115	Hallinto- ja laitosrakennukset		<i>Alkusaldo</i>	9 894 296,93
<i>Lisäykset</i>				
953	Teuron koulu	8 677,92		
954	Kunnantalo	25 603,79		
955	Päiväkoti III	4 152,27		
961	Koulukeskus	19 420,01		
962	Ruisluoto	9 368,24		
963	FAI:n asuntola	5 583,60		
967	Myllykylän koulu	6 432,79		
969	Saaren koulu	17 081,58		
972	Manttaali	7 270,41		
973	Kirjaston tuulikaapin uusiminen	10 379,31		
986	Laihon kiint.kunnn.päivähoidon käyt- töön	19 064,95		
992	Portaan koulu	74 866,76	<i>Lisäykset</i>	207 901,63
			<i>Poistot</i>	-279 611,91
			<i>Loppusaldo</i>	9 822 586,65
1120	Tehdas- ja tuotantorakennukset		<i>Alkusaldo</i>	988 227,99
			<i>Poistot</i>	-38 054,04
			<i>Loppusaldo</i>	950 173,95
1123	Muut rakennukset		<i>Alkusaldo</i>	397 517,97
<i>Lisäykset</i>				
956	Venesilta	2 396,21		
982	Riihivalkaman lähiliikuntapaikka	49 937,58		
995	Eerolan rantatila	9 687,33	<i>Lisäykset</i>	62 021,12
			<i>Poistot</i>	-23 566,59
			<i>Loppusaldo</i>	435 972,50
1130	Kadut, tiet, torit, puistot		<i>Alkusaldo</i>	1 515 804,49
<i>Lisäykset</i>				
960	Nuutti, yhdyskuntarakentaminen	110 479,25		
989	Liikenneväylien rakentaminen	40 229,33		
990	Puistot	27 937,37		
991	Kaavateiden päällystäminen	27 297,50	<i>Lisäykset</i>	205 943,45
			<i>Poistot</i>	-235 112,80
			<i>Loppusaldo</i>	1 486 635,14
1131	Sillat, laiturit, uimalat		<i>Alkusaldo</i>	23 056,79
			<i>Poistot</i>	-2 305,68
			<i>Loppusaldo</i>	20 751,11

1134 Muut maa- ja vesirakenteet		<i>Alkusaldo</i>	189 439,31
<i>Lisäykset</i>			
978 Tieviitat	4 538,58	<i>Lisäykset</i>	4 538,58
		<i>Poistot</i>	-19 019,80
		<i>Loppusaldo</i>	174 958,09
1140 Veden jakeluverkot		<i>Alkusaldo</i>	1 516 214,37
<i>Lisäykset</i>			
958 Nuutti I-vaihe	123 635,93		
996 Vesilaitos	61 248,42	<i>Lisäykset</i>	184 884,35
		<i>Poistot</i>	-110 098,29
		<i>Loppusaldo</i>	1 591 000,43
1141 Viemäriverkot		<i>Alkusaldo</i>	1 998 690,18
<i>Lisäykset</i>			
997 Viemärilaitos	208 072,93	<i>Lisäykset</i>	208 072,93
		<i>Poistot</i>	-141 122,00
		<i>Loppusaldo</i>	2 065 641,11
1142 Ulkovalaisulaitteet		<i>Alkusaldo</i>	128 635,55
<i>Lisäykset</i>			
977 Tievalaistus	10 090,61	<i>Lisäykset</i>	10 090,61
		<i>Poistot</i>	-19 547,44
		<i>Loppusaldo</i>	119 178,72
1150 Muut kiinteät rakenteet ja laitteet		<i>Alkusaldo</i>	27 751,56
		<i>Poistot</i>	-5 550,48
		<i>Loppusaldo</i>	22 201,08
1151 Laitosten koneet		<i>Alkusaldo</i>	3 275,30
<i>Lisäykset</i>			
980 Ruokapalvelun laitoskoneet	6 279,74	<i>Lisäykset</i>	6 279,74
		<i>Poistot</i>	-759,74
		<i>Loppusaldo</i>	8 795,30
1160 Kuljetusvälineet		<i>Alkusaldo</i>	27 330,85
		<i>Poistot</i>	-6 832,80
		<i>Loppusaldo</i>	20 498,05
1161 Autot		<i>Alkusaldo</i>	62 953,65
		<i>Poistot</i>	-15 738,48
		<i>Loppusaldo</i>	47 215,17
1170 Muut koneet ja kalusto		<i>Alkusaldo</i>	341 654,84
<i>Lisäykset</i>			
951 Ficy-Copy	4 600,00		
968 Saaren koulu, astianpesukone, liesi	2 950,82		
971 Manttaalin kalusteet	647,54		
974 Portaana pulpetit	4 420,00		

975	Teuron koulun pulpetit	2 890,00		
976	Data-projektori	3 810,00		
981	Ruoka- ja puhd.palvelun koneet	10 448,26		
985	Ruisluodon hoitokalusto	34 251,05		
993	Ilmanvaihtolaite/Portaan koulu	32 377,05	<i>Lisäykset</i>	96 394,72
			<i>Poistot</i>	-105 922,93
			<i>Loppusaldo</i>	332 126,63
	1171 ATK-laitteet		<i>Alkusaldo</i>	91 580,77
	<i>Lisäykset</i>			
984	Koulukeskuksen ATK-laitteet	21 167,15	<i>Lisäykset</i>	21 167,15
			<i>Poistot</i>	-28 003,78
			<i>Loppusaldo</i>	84 744,14
	1195 Keskeneräiset hankinnat		<i>Alkusaldo</i>	200 725,28
	<i>Lisäykset</i>			
	Hoiva I:n saneeraus	261 554,96		
	FAI	85 915,20		
	Siiki-Mutala	62 351,60		
	Kulttuuriympäristön inventointi	118,63		
	Kyläyleiskaava	15 710,62		
	Pehkijärvi	5 000,00	<i>Lisäykset</i>	430 651,01
	<i>Vähennykset</i>			
	Valmistuneet	168 865,20	<i>Vähennykset</i>	-168 865,20
			<i>Loppusaldo</i>	462 511,09
	1201 Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet		<i>Alkusaldo</i>	4 257 443,07
			<i>Loppusaldo</i>	4 257 443,07
	1203 Kuntayhtymäosuudet		<i>Alkusaldo</i>	4 795 618,80
			<i>Loppusaldo</i>	4 795 618,80
	1207 Yhteisyhteisöosakkeet/osuudet		<i>Alkusaldo</i>	25 228,19
			<i>Loppusaldo</i>	25 228,19
	1208 Muut osakkeet ja osuudet/osak&om.yhteis.		<i>Alkusaldo</i>	850 143,48
			<i>Loppusaldo</i>	850 143,48
	Käyttöomaisuus tilikauden alussa*			31 351 629,99
	Suunnitelman mukaiset poistot yhteensä			-1 200 254,79
	Käyttöomaisuudesta poistetut tontit			-8 198,42
	Maa-alueiden arvonkorotus			48 900,32
	Käyttöomaisuus tilikauden lopussa			31 865 165,54

* Uusi käyttöomaisuusohjelmisto otettu käyttöön v. 2008, jolloin pysyvien vastaavien alkusaldot ja uudet hyödykkeet ovat kaikki viety ohjelmaan lisäyksenä.

SAAMISET	2008	2007
Pitkäaikaiset saamiset		
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Lainasaamiset	230 057,03	230 057,03
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset	5 306,62	14 239,49
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä		
Myyntisaamiset	3 659,57	34 601,60
Siirtosaamiset	1 240,00	1 880,00
Muut siirtosaamiset		
KELA/työterveyshuollon korvaus	47 883,10	44 094,42

Pitkäaikaisten lainasaamisten lyhennykset, jotka erääntyvät seuraavalla tilikaudella:

Lainasaamiset

J. Elmix Oy, yritys mennyt konkurssiin 8.10.2008

Kunnan lainasaamiset yhteensä 92 503,40 euroa.

Myyntisaamiset

Kumpula

12 884,54   12 884,54

Lyhennykset yhteensä

12 884,54   12 884,54

14 TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

OMA PÄÄOMA	2008	2007
Peruspääoma 1.1.	14 943 188,36	14 943 188,36
Peruspääoma 31.12.	14 943 188,36	14 943 188,36
Arvonkorotusrahasto 1.1.	63 352,90	63 352,90
Arvonkorotusten vähennykset		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	<u>63 352,90</u>	<u>63 352,90</u>
Muut omat rahastot		
Vahinkorahaston pääoma 1.1.	311 987,42	311 987,42
Vahinkorahaston pääoma 31.12.	311 987,42	311 987,42
Investointirahasto 1.1.	1 341 022,12	1 341 022,12
Investointirahasto 31.12.	1 341 022,12	1 341 022,12
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	2 829 981,71	2 653 296,85
Siirto edelliseltä tilikaudelta	<u>275 686,25</u>	<u>176 684,86</u>
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	3 105 667,96	2 829 981,71
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	260 630,96	275 686,25
Oma pääoma yhteensä 31.12.2008	20 025 849,72	19 765 218,76

LAINASALDOT 31.12.2013**Kuntarahoitus Oy**

11790/05	640 026,00	
11922/06	260 000,00	900 026,00

Kuntien eläkevakuutus

22/20070366	600 000,00	600 000,00
-------------	------------	-------------------

OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj

598001-80538277	200 000,00	200 000,00
-----------------	------------	-------------------

Lainat 31.12.2013 yhteensä**1 700 026,00****PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA****LAINAT 31.12.2008**

	<i>Lyhytaikainen</i>	<i>Pitkäaikainen</i>
Kuntarahoitus Oy	443 967,46	2 086 932,79
Kuntien Eläkevakuutus	150 000,00	1 200 000,05
Nordea Pankki Oyj	89 405,11	105 338,75
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj	184 093,94	600 000,02
Sampo pankki Oyj	121 936,27	235 463,06
Valtiokonttori	8 723,42	0,00
Yhteensä	998 126,20	4 227 734,67
Lainat 31.12.2008 yhteensä		5 225 860,87

LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

Kuntatodistukset		750 000,00
------------------	--	-------------------

VASTATTAVIEN ARVOSTUSERÄT	2008	2007
Maa-alue, Mutala	13 793,26	13 793,26
Puhelinosakkeet	494,49	494,49
Käsi- ja taideteollinen oppilaitos, maa-alueet	48 900,32	48 900,32
Puhelinosake, Tammelan Talovesi	164,83	164,83
Yhteensä	63 352,90	63 352,90
VELKOJEN ERITTELY	2008	2007
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	7 436,25	3 835,50
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä		
Ostovelat	87 114,06	72 379,69
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille		
Ostovelat	13 264,01	13 294,08
ERITTELY SIIRTOVELOISTA	2008	2007
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	1 148 204,34	1 082 998,70
Korkojaksotukset	46 581,79	58 473,12

**15 VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT
LIITETIDOT****VASTUUT 31.12.2008****KONSERNIIN KUULUVAT****KOY Tammelan Vuokra-asunnot**

Nordea Pankki Suomi Oyj	659 654,47	
Kuntarahoitus Oyj	1 177 484,37	
Valtiokonttori	525 381,62	2 362 520,46

Kupukas Oy **52 310,00**

Konserniin kuuluvat yhteensä **2 414 830,46**

MUUT**Tammelan Vanhustentuki ry**

OKO osuuspankkien keskuspankki	1 067 089,55	
Nordea Pankki Suomi Oyj	251 625,17	1 318 714,72

Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy

Nordic Investment Bank **367 349,37**

Palloilu Säätiö

OKO Osuuspankkien keskuspankki **152 887,00**

As Oy Tammelan Ruishovi

Nordea Pankki Suomi Oyj **425 169,45**

Tammelan 4H-yhdistys

Forssan Seudun Osuuspankki **5 366,93**

Liesjärven vesi

Forssan Seudun Osuuspankki **37 500,00**

Pohjois-Tammelan Vesihuolto Oy

OKO Osuuspankkien keskuspankki **580 000,00**

Koy Teräsmies

Forssan Seudun Osuuspankki **800 000,00**

Muut yhteensä **3 686 987,47**

KAIKKI YHTEENSÄ **6 101 817,93**

MUUT SITOUKSET

Vastuu Kuntien takauskeskuksen vastuista	2008	2007
Kunnan osuus takauskeskuksen vastuista 31.12.	13 430 159,40	9 698 801,38
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	-	-
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksenrahastosta 31.12.	12 643,98	11 966,49

INVESTOINNEISTA V. 2004 – 2008 HAETTU ALV:N PALAUTUS/VÄHENNYS

Koulukeskus	37 876,81	v. 2004 alv:n palautus
Kehitysvamma-asuntola	3 073,78	v. 2004 alv:n palautus
Koulukeskus	8 921,87	v. 2005 alv:n palautus
Kehitysvamma-asuntola	112 680,89	v. 2005 alv:n palautus
Kaukjärven koulu	148 818,70	v. 2005 alv:n palautus
Kehitysvamma-asuntola	93 531,09	v. 2006 alv:n palautus
Kaukjärven koulu	7 260,00	v. 2006 alv:n palautus
Järvien virkistyskäytön lisääminen	3 818,75	v. 2006 alv:n palautus
Järvien virkistyskäytön lisääminen	20 195,85	v. 2007 alv:n palautus
Portaan koulu	17 197,64	v. 2008 alv:n palautus
Hoiva I:n saneeraus	15 769,08	v. 2008 alv:n palautus
Järvien virkistyskäytön lisääminen	23 878,23	v. 2008 alv:n palautus
Yhteensä	493 022,69	

ELATUSTUKISAAMISET	2008	2007
Elatustukisaamiset 1.1.	238 330,11	253 486,85
Vanhentuneet saatavat 1.1.2006 *	-14 922,64	-13 308,70
Lisäykset / vähennykset tilikaudella	48 968,92	-1 848,04
Elatustukisaamiset 31.12.	272 376,39	238 330,11

Kirjattu vaihtuvien vastaavien muihin siirtosaamisiin	3 000,00	3 000,00
---	----------	----------

* Elatusturvalaki 671/1998 muutti aikaisempaa käytäntöä siten, että kunnan takautumissaatavat elatusvelvolliselta vanhenevat viiden vuoden kuluessa

16 HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT**HENKILÖSTÖKULUT**

	2008	2007
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	12 382 970,38	11 745 027,94
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	145 014,34	118 532,11
Yhteensä henkilöstökulut	12 527 984,72	11 863 560,05

17 OMISTUKSIA MUISSA YHTEISÖISSÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

TYTÄRYHTEISÖT, KUNTAYHTYMÄOSUUDET SEKÄ OSAKKUUSYHTEISÖT

Nimi	Koti- paikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta/ voitosta
Tytäryhteisöt						
Koy Tammelan Vuokra-asunnot	Tammela	100 %	100 %	10	4 294	-14
Tammelan kunnantalo	Tammela	70,7 %	70,7 %	6 617	3	1
Kupukas Oy	Tammela	100 %	100 %	15	61	-2
Yhteis- ja omistusyhteisyyhteisöt						
Tammelan aluelämpö	Tammela	50 %	50 %	72	143	-4
Kuntayhtymät						
Forssan seudun terveydenhuollon ky	Forssa	16,6 %	16,6 %	3 319	1 291	-2
L-Hämeen amm.koulutuksen ky	Forssa	8,8 %	8,8 %	629	111	5
Pääjärven ky	Lammi	2,3 %	2,3 %	134	112	13
Hämeen liitto	H:linna	3,2 %	3,2 %	41	18	3
Hämeen päihdehuollon ky	Lammi	1,3 %	1,3 %	26	4	8
K-H Sairaanhoitopiirin ky	H:linna	0,7 %	0,7 %	535	321	21

18 KONSERNITASEEN LIITETIEDOT

KONSERNITASEEN OMA PÄÄOMA	2008	2007
Peruspääoma 1.1.	14 943 188,36	14 943 188,36
Peruspääoma 31.12.	14 943 188,36	14 943 188,36
Osuus kuntayhtymien oman pääoman lisäyksestä 1.1.		384 584,65
Vähennykset tilikaudella		-26 530,74
Osuus kuntayhtymien oman pääoman lisäyksestä 31.12.	0,00	358 053,91
Arvonkorotusrahasto 1.1.	63 352,90	63 352,90
Arvonkorotusten lisäykset tilikaudella	64 119,61	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	127 472,51	63 352,90
Muut omat rahastot		1 654 762,07
Rahaston pääoma 1.1.	1 654 762,07	0,00
Siirrot rahastoon tilikaudella	6 581 240,24	0,00
Siirrot rahastosta tilikaudella	-1 933 688,18	0,00
Rahaston pääoma 31.12.	6 302 314,13	1 654 762,07
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	2 520 875,70	2 397 251,19
Tilikauden ylijäämä	275 283,66	-20 395,66
Oma pääoma yhteensä	24 169 134,36	19 396 212,77

* KOY Tammelan Kunnantalon rakennusrahasto yhdistetty muuhun rahastoon.

* Hämeen liiton ja Pääjärven kuntayhtymän tilinpäätöstiedoista on konserniin yhdistetty emoyhteisö.

PAKOLLISET VARAUKSET	Konserni 2008	Konserni 2007
Muut pakolliset varaukset		
Potilasvastuu	27 703,28	27 015,95
Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin potilasvastuu		
ERITTELY SIIRTOVELOISTA	Konserni 2008	Konserni 2007
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	77 670,10	104 365,47
Lomapalkkajaksotus	802 470,59	698 159,19
Korkojaksotukset	4 572,07	4 214,92
Potilasvakuutuspooli	5 909,11	5 548,51

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TULOSLASKELMA
1.1.2008 - 31.12.2008,
eliminoitu

	Konserni yhteensä	Eliminoinnit	Konserniyhtiöt yhteensä	Tammelan kunta
Toimintatuotot	15 342 609	-1 594 760	16 937 370	3 456 257
Toimintakulut	-39 418 758	1 594 760	-41 013 518	-28 343 345
Toimintakate	-24 076 149		-24 076 149	-24 887 088
Verotulot	17 477 450		17 477 450	17 477 450
Valtionosuudet	9 509 868		9 509 868	9 509 868
Rahoitustuotot ja kulut	0		0	
Korkotuotot	39 917	-10 559	50 476	33 652
Muut rahoitustuotot	96 726	-1 301	98 027	93 297
Korkokulut	-467 109	10 559	-477 668	-273 358
Muut rahoituskulut	-18 053		-18 053	-632
Vuosikate	2 562 650	-1 301	2 563 951	1 953 188
Poistot ja arvonalentumiset	-1 731 633	-23 713	-1 707 920	-1 200 255
Suunnitelman mukaiset poistot	0		0	
Arvonalentumiset			0	
Tilikauden tulos	831 017	-25 014	856 031	752 933
Tilinpäätössiirrot	-562 521		-562 521	-492 302
Vähemmistöosuudet	6 787	6 787	0	
Tilikauden ylijäämä	275 284	-18 227	293 511	260 631

TULOSLASKELMA

	FSTKY	Koy Tammelan Kunnantalo	Hämen liitto	L-Hämeen koulutus ky
Toimintatuotot	9 842 981	121 478	104 200	986 541
Toimintakulut	-9 557 292	-116 561	-101 226	-820 579
Toimintakate	285 689	4 917	2 974	165 963
Verotulot	0		0	0
Valtionosuudet	0		0	0
Rahoitustuotot ja kulut	0		0	0
Korkotuotot	1 485	95	964	9 101
Muut rahoitustuotot	3 512		101	248
Korkokulut	-9 687		0	
Muut rahoituskulut	-2 961		-8	-13 607
Vuosikate	278 038	5 012	4 032	161 705
Poistot ja arvonalentumiset	-284 644	-4 456	-1 123	-51 200
Suunnitelman mukaiset poistot	0		0	0
Arvonalentumiset				
Tilikauden tulos	-6 606	556	2 909	110 505
Tilinpäätössiirrot	4 645		-65	-105 559
Vähemmistöosuudet				
Tilikauden ylijäämä	-1 961	556	2 844	4 947

TUOSLASKELMA	Hämeen päihdehuolto	Koy Tammelan Vuokra-asunnot	K-Hämeen sairaanhoitopiiri	Pääjärvi ky
Toimintatuotot	29 036	410 537	1 181 292	782 385
Toimintakulut	-29 791	-147 452	-1 110 508	-766 232
Toimintakate	-755	263 085	70 783	16 153
Verotulot	0		0	0
Valtionosuudet	0		0	0
Rahoitustuotot ja kulut	0		0	0
Korkotuotot	0	2 122	273	2 782
Muut rahoitustuotot	52		409	154
Korkokulut	-175	-183 676	-6 532	-1 234
Muut rahoituskulut	-49	-353	-66	-378
Vuosikate	-928	81 179	64 868	17 478
Poistot ja arvonalentumiset	-1 436	-113 785	-44 821	-4 401
Suunnitelman mukaiset poistot	0		0	0
Arvonalentumiset				
Tilikauden tulos	-2 364	-32 607	20 047	13 077
Tilinpäätössiirrot	10 750	18 886	1 124	0
Vähemmistöosuudet				
Tilikauden ylijäämä	8 387	-13 721	21 171	13 077

TUOSLASKELMA

Kupukas Oy

Toimintatuotot	22 663
Toimintakulut	-20 532
Toimintakate	2 132
Verotulot	0
Valtionosuudet	0
Rahoitustuotot ja kulut	0
Korkotuotot	0
Muut rahoitustuotot	254
Korkokulut	-3 005
Muut rahoituskulut	0
Vuosikate	-620
Poistot ja arvonalentumiset	-1 799
Suunnitelman mukaiset poistot	0
Arvonalentumiset	
Tilikauden tulos	-2 419
Tilinpäätössiirrot	0
Vähemmistöosuudet	
Tilikauden ylijäämä	-2 419

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA 31.12.2008, eliminoitu

	Konserni yhteensä	Eliminoinnit	Konserniyhtiöt yhteensä	Tammelan kunta
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	2 562 650	-1 301	2 563 951	1 953 188
Tulorahoituksen korjauserät	-51 719		-51 719	-48 004
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-2 376 726		-2 376 726	-1 872 987
Rahoitusosuudet investointimenoihin	164 211		164 211	163 585
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	104 028		104 028	92 515
Toiminnan ja investointien rahavirta	402 672	-1 301	403 973	288 298
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-7 265		-7 265	-6 150
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-108 252	-230 057	121 805	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 227 732		-1 227 732	-1 094 981
Lyhytaikaisten lainojen muutos	364 558		364 558	350 000
Oman pääoman muutokset	-56 404	1 301	-57 705	
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	36 951		36 951	39 478
Vaihto-omaisuuden muutos	-55 105		-55 105	-47 830
Saamisten muutos	133 717	246 728	-113 011	-26 153
Korottomien velkojen muutokset	354 385	-16 671	371 056	401 491
Rahoituksen rahavirta	-565 146	1 301	-566 447	-384 144
Rahavarojen muutos	-162 473		-162 473	-95 846
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	682 038		682 038	475 348
Rahavarat 1.1.	844 511		844 511	571 193
	-162 473		-162 473	-95 846

**TAMMELAN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA
31.12.2008, eliminoitu**

	FSTKY	Koy Tammelan kunnantalo	Hämeen liitto	L-Hämeen koulutus ky
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	278 038	5 012	4 032	161 705
Tulorahoituksen korjaukset				-4 537
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-244 479		-1 219	-163 730
Rahoitusosuudet investointimenoihin				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot				
Toiminnan ja investointien rahavir- ta	33 559	5 012	2 813	-6 562
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	82 950			
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 590			
Lyhytaikaisten lainojen muutos				
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-2 975			8
Vaihto-omaisuuden muutos	-712			-6 866
Saamisten muutos	-91 895	659	-1 672	12 278
Korottomien velkojen muutokset	-4 379	-8 753	-1 632	1 069
Rahoituksen rahavirta	-33 601	-8 095	-3 304	6 489
Rahavarojen muutos	-42	-3 083	-491	-73
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	819	6 894	27 760	116
Rahavarat 1.1.	861	9 977	28 250	189
	-42	-3 083	-491	-73

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA
31.12.2008, eliminoitu

	Hämeen päihdehuolto	Koy Tammelan Vuokra- asunnot	K-Hämeen sai- raanhoitopiiri	Pääjärvi ky
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	-928	81 179	64 868	17 478
Tulorahoituksen korjauserät			822	
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-6 101	-7 938	-73 987	
Rahoitusosuudet investointimenoihin			854	-6 286
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	11 512			
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 483	73 240	-7 443	11 192
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-1 115			
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			38 855	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-92 385	-11 829	-4 256
Lyhytaikaisten lainojen muutos		5 148		
Oman pääoman muutokset			82	-57 787
Muut maksuvalmiuden muutokset				0
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset			674	-235
Vaihto-omaisuuden muutos			-334	637
Saamisten muutos		1 972	1 467	-8 683
Korottomien velkojen muutokset	-880	-3 067	2 352	-12 833
Rahoituksen rahavirta	-1 995	-88 333	31 267	-83 157
Rahavarojen muutos	2 489	-15 093	23 824	-71 965
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	6 388	115 525	28 104	20 281
Rahavarat 1.1.	3 900	130 618	4 280	92 246
	2 489	-15 093	23 824	-71 965

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
RAHOITUSLASKELMA
31.12.2008, eliminoitu

Kupukas Oy

Toiminnan rahavirta

Vuosikate	-620
Tulorahoituksen korjauserät	

Investointien rahavirta

Investointimenot	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	-620

Toiminnan ja investointien rahavirta**Rahoituksen rahavirta**

Antolainauksen muutokset	
Antolainasaamisten lisäykset	
Lainakannan muutokset	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	-7 690
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	9 410
Lyhytaikaisten lainojen muutos	
Oman pääoman muutokset	
Muut maksuvalmiuden muutokset	
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	
Vaihto-omaisuuden muutos	-982
Saamisten muutos	-2 312
Korottomien velkojen muutokset	-1 574
Rahoituksen rahavirta	-2 194

Rahavarojen muutos

Rahavarojen muutos	804
Rahavarat 31.12.	2 998
Rahavarat 1.1.	-2 194

TAMMELAN KUNTAKONSERNI

TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTAAVAA	Konserni yhteensä	Eliminoinnit	Konserniyhtiöt yhteensä	Tammelan kunta
PYSYVÄT VASTAAVAT	43 468 299	-5 333 480	48 801 779	31 927 790
Aineettomat hyödykkeet	833 503		833 503	677 187
Aineettomat oikeudet	556 388		556 388	453 515
Muut pitkävaikutteiset menot	277 116		277 116	223 672
Aineelliset hyödykkeet	37 400 387	-343 773	37 744 159	21 259 545
Maa- ja vesialueet	3 806 603	-41 907	3 848 510	3 137 484
Rakennukset	26 476 596	-301 865	26 778 461	11 685 805
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 518 522		5 518 522	5 489 161
Koneet ja kalusto	1 054 176		1 054 176	484 584
Muut aineelliset hyödykkeet	119		119	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	544 372		544 372	462 511
Sijoitukset	5 234 409	-4 989 707	10 224 116	9 991 058
Osakkuusyhteisöosuudet	4 938 727	-4 989 707	9 928 434	9 928 434
Muut osakkeet ja osuudet	227 605		227 605	
Muut saamiset	68 077		68 077	62 624
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	347 725		347 725	259 696
VAIHTUVAT VASTAAVAT	2 738 558	-246 728	2 985 286	1 945 211
Vaihto-omaisuus	228 059		228 059	110 505
Saamiset	1 828 461	-246 728	2 075 189	1 359 358
Pitkäaikaiset saamiset	166 368	-230 057	396 425	396 425
Lyhytaikaiset saamiset	1 662 093	-16 671	1 678 764	962 933
Rahoitusarvopaperit	268		268	
Rahat ja pankkisaamiset	681 770		681 770	475 348
VASTAAVAA YHTEENSÄ	46 554 582	-5 580 207	52 134 790	34 132 697

TAMMELAN KUNTAKONSERNI

TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTAAVAA	FSTKY	Koy Tammelan kunnantalo	Hämeen liitto	L-H amm.kou- lutus ky
PYSYVÄT VASTAAVAT	4 218 042	6 612 619	24 349	784 109
Aineettomat hyödykkeet	71 794		1 321	55 344
Aineettomat oikeudet	71 794			3 221
Muut pitkävaikutteiset menot			1 321	52 123
Aineelliset hyödykkeet	4 104 684	6 612 619	1 158	728 262
Maa- ja vesialueet	42 510	415 790		28 697
Rakennukset	3 635 551	6 181 118		617 938
Kiinteät rakenteet ja laitteet			1 158	26 575
Koneet ja kalusto	359 333	15 712		50 525
Muut aineelliset hyödykkeet				
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	67 290			4 527
Sijoitukset	41 564		21 870	503
Osakkuusyhteisöosuudet				
Muut osakkeet ja osuudet	41 564		21 870	503
Muut saamiset				
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 973		83 056	
VAIHTUVAT VASTAAVAT	426 145	6 894	37 513	239 601
Vaihto-omaisuus	83 588			20 112
Saamiset	341 738		9 753	
Pitkäaikaiset saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset	341 738		9 753	219 373
Rahoitusarvopaperit			268	
Rahat ja pankkisaamiset	819	6 894	27 492	116
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 649 160	6 619 513	144 917	1 023 710

TAMMELAN KUNTAKONSERNI

TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTAAVAA	Hämeen päihdehuolto	Koy Tammelan Vuokra-asunnot	K-Hämeen sairaanhoidopiiri	Pääjärven ky
PYSYVÄT VASTAAVAT	23 127	4 160 253	833 871	147 073
Aineettomat hyödykkeet	256		25 287	2 314
Aineettomat oikeudet	256		25 287	2 314
Muut pitkävaikutteiset menot				
Aineelliset hyödykkeet	17 403	4 160 253	783 401	6 288
Maa- ja vesialueet	737	181 198	12 094	
Rakennukset	14 212	3 930 888	672 483	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 628			
Koneet ja kalusto	825	48 167	88 661	6 288
Muut aineelliset hyödykkeet			119	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat			10 044	
Sijoitukset	5 469		25 183	138 471
Osakkuusyhteisöosuudet				
Muut osakkeet ja osuudet	15		25 183	138 471
Muut saamiset	5 453			
TOIMEKSIANTOJEN VARAT				
VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 388	144 417	74 420	99 394
Vaihto-omaisuus			12 786	1 068
Saamiset		28 892	33 530	78 045
Pitkäaikaiset saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset		28 892	33 530	78 045
Rahoitusarvopaperit				
Rahat ja pankkisaamiset	6 388	115 525	28 104	20 281
VASTAAVAA YHTEENSÄ	29 516	4 304 670	908 291	246 467

TAMMELAN KUNTAKONSERNI

TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTAAVAA	Kupukas Oy
PYSYVÄT VASTAAVAT	70 545
Aineettomat hyödykkeet	
Aineettomat oikeudet	
Muut pitkävaikutteiset menot	
Aineelliset hyödykkeet	70 545
Maa- ja vesialueet	30 000
Rakennukset	40 466
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Koneet ja kalusto	79
Muut aineelliset hyödykkeet	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	
Sijoitukset	
Osakkuusyhteisöosuudet	
Muut osakkeet ja osuudet	
Muut saamiset	
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 304
Vaihto-omaisuus	
Saamiset	4 500
Pitkäaikaiset saamiset	
Lyhytaikaiset saamiset	4 500
Rahoitusarvopaperit	
Rahat ja pankkisaamiset	804
VASTAAVAA YHTEENSÄ	75 849

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTATTAVAA	Konserni yhteensä	Eliminoinnit	Konserniyhtiöt yhteensä	Tammelan kunta
OMA PÄÄOMA	24 169 135	-7 184 303	31 353 437	20 025 850
Peruspääoma	14 943 188	-4 783 726	19 726 914	14 943 188
Arvonkorotusrahasto	127 473		127 473	63 353
Muut omat rahastot	6 302 314	-1 933 688	8 236 002	1 653 010
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	2 520 876	-448 662	2 969 538	3 105 668
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	275 284	-18 227	293 511	260 631
VÄHEMMISTÖOSUUDET	1 850 823	1 850 823		
POISTOERO JA VAP.EHTOISET VARAUKSET	5 113 004		5 113 004	4 786 700
Poistoero	3 638 977		3 638 977	3 506 700
Vapaaehtoiset varaukset	1 474 028		1 474 028	1 280 000
PAKOLLISET VARAUKSET	27 703		27 703	
Muut pakolliset varaukset	27 703		27 703	
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	516 126		516 126	410 020
VIERAS PÄÄOMA	14 877 791	-246 728	15 124 519	8 910 127
Pitkäaikainen	8 531 654	-230 057	8 761 711	4 227 735
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	8 508 092	-230 057	8 738 149	4 227 735
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	23 563		23 563	
Lyhytaikainen	6 346 137	-16 671	6 362 808	4 682 392
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 888 371		1 888 371	1 748 127
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	4 457 766	-16 671	4 474 437	2 934 265
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	46 554 582	-5 580 207	52 134 790	34 132 697

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTATTAVAA	FSTKY	Koy Tammelan kunnantalo	Hämeen liitto	L-H amm.kou- lutus ky
OMA PÄÄOMA	3 318 628	6 616 943	41 448	629 395
Peruspääoma	3 377 790	218 644	23 201	413 070
Arvonkorotusrahasto	13 772			20 347
Muut omat rahastot	32 330	6 485 074	8 258	54 866
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-103 303	-87 332	7 145	136 165
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 961	556	2 844	4 947
VÄHEMMISTÖOSUUDET				
POISTOERO JA VAP.EHTOISET VARAUKSET	18 581		2 532	282 296
Poistoero	18 581		1 739	89 061
Vapaaehtoiset varaukset			793	193 235
PAKOLLISET VARAUKSET				
Muut pakolliset varaukset				
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	21 204		83 056	535
VIERAS PÄÄOMA	1 290 747	2 570	17 881	111 484
Pitkäaikainen	197 108			
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	197 108			
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma				
Lyhytaikainen	1 093 639	2 570	17 881	111 484
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	18 562			
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	1 075 077	2 570	17 881	111 484
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 649 160	6 619 513	144 917	1 023 710

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TASE 31.12.2008, eliminoitu

VASTATTAVAA	Hämeen päih- dehuolto	Koy Tammelan Vuiokra-asunnot	K-H sairaanhoi- topiiri	Pääjärven ky
OMA PÄÄOMA	26 016	10 199	535 464	134 439
Peruspääoma	13 667	38 683	574 785	121 362
Arvonkorotusrahasto				
Muut omat rahastot			712	
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijää- mä)	3 961	-14 763	-61 204	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	8 387	-13 721	21 171	13 077
VÄHEMMISTÖOSUUDET				
POISTOERO JA VAP.EHTOISET VARAUKSET			22 895	
Poistoero			22 895	
Vapaaehtoiset varaukset				
PAKOLLISET VARAUKSET			27 703	
Muut pakolliset varaukset			27 703	
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT			1 311	
VIERAS PÄÄOMA	3 500	4 294 471	320 918	112 028
Pitkäaikainen		4 139 278	128 612	19 745
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma		4 115 715	128 612	19 745
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma		23 563		
Lyhytaikainen	3 500	155 194	192 305	92 284
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma		92 385	15 708	4 179
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 500	62 808	176 598	88 105
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	29 516	4 304 670	908 291	246 467

TAMMELAN KUNTAKONSERNI
TASE 31.12.2008, eliminoitu**VASTATTAVAA**

Kupukas Oy

OMA PÄÄOMA	15 056
Peruspääoma	2 523
Arvonkorotusrahasto	30 000
Muut omat rahastot	1 753
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-16 800
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 419

VÄHEMMISTÖOSUDET**POISTOERO JA VAP.EHTOISET**
VARAUKSETPoistoero
Vapaaehtoiset varaukset**PAKOLLISET VARAUKSET**

Muut pakolliset varaukset

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

VIERAS PÄÄOMA	60 793
Pitkäaikainen	
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	49 234
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	
Lyhytaikainen	
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	9 410
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	2 149
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	75 849

19 TUNNUSLUKUJEN LASKUKAAVAT JA LUETTELO VUODEN 2008 KIRJANPITOKIRJOISTA

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista:

= $100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuloilla.

Vuosikate prosenttia poistoista:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin.

Vuosikate e/asukas:

= $\text{vuosikate} / \text{asukasmäärä tilikauden lopussa}$

Investointien tulorahoitus, %:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai toimintapääomalla.

Pääomamenojen tulorahoitus, %:

= $100 \times \text{Vuosikate} / (\text{Investointien omahankintameno} + \text{Antolainojen nettolisäys} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainakanta 31.12., me

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Lainat e/asukas

= $\text{lainakanta} / \text{asukasmäärä}$

Lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluku on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Rahavarat 31.12.,me

= $\text{Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset}$

Kassasta maksut, me

Kassasta maksut kootaan seuraavista tilinpäätösvuoden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainojen lisäys

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys (pv): $= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku ilmaisee monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla.

Omavaraisuusaste, %: $= 100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan noin 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velka-
rasitetta. Omavaraisuusaste on koko kuntasektorille keskimäärin 68 % (vuoden 2007 tieto).

Rahoitusvarallisuus e/asukas: $= (\text{Saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) - (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Asukasmäärä}$

Tunnusluku osoittaa likvidien varojen riittävyyden vieraan pääoman takaisinmaksuun. Rahoitusomaisuuden ja vieraan pääoman positiivien erotus osoittaa määrän, mikä rahoitusomaisuudesta jää jäljelle, kun vieras pääoma on maksettu. Negatiivinen erotus osoittaa määrän, joka vieraasta pääomasta jää rahoitusomaisuudella kattamatta.

Suhteellinen velkaantuneisuus-%: $= 100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Suhteellinen velkaantuneisuus-% kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 43 % (vuoden 2007 tieto).

Konsernin toimintatuotot prosentti toimintakuluista (%): $= 100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Konsernin vuosikate prosenttia poistoista (%): $= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$ **Konsernin vuosikate euroa / asukas:**

Konsernikohtainen tavoitearvo saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso emokunnan asukasmäärällä.

Konsernin investointien tulorahoitus (%): $= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku osoittaa tulorahoituksen osuuden investointien omahankintamenosta.

Konsernin lainanhoitokate: $= (\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Tunnusluku osoittaa konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Konsernin kassan riittävyys: $= 365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku osoittaa monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin kassavaroilla.

Konsernin omavaraisuusaste (%):

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämään sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus (%):

= $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun.

Konsernin lainakanta 31.12.:

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Konsernin lainat e/asukas

= $\text{konsernin lainakanta} / \text{kunnan asukasmäärä}$

Konsernin lainasaamiset 31.12.:

= $\text{Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$

Konsernin kertynyt yli / alijäämä (€) ja kertynyt yli / alijäämä (€) / asukas

Tunnusluvut kertovat konsernitalouden tasapainon.

**LUETTELO VUODEN 2008 KIRJANPITOKIRJOISTA, TOSITTEIDEN LAJEISTA
JA NIIDEN SÄILYTYKSESTÄ**

	Tositelaji	Säilytys
Tilinpäätös sidottuna kirjana		Pysyvästi paperitulosteena arkistossa
Päiväkirjat tositelajeittain atk-tulosteena		
Myyntireskontran suoritustositteet	021	Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontran suoritukset	040	Paperitulosteena arkistossa
Tiliotetositteet	010	Paperitulosteena arkistossa
Palkkatositteet	300	Paperitulosteena arkistossa
Ostolaskutositteet	410-460	Paperitulosteena arkistossa
Sähköiset ostolaskut	470	Sähköisessä muodossa
Toimeentuloturvan tositteet	510	Paperitulosteena arkistossa
Laskutustositteet (myyntitositteet)	601-704	Paperitulosteena arkistossa
Käyttöomaisuuskirjanpidon tositteet		Paperitulosteena arkistossa
Konsernitilinpäätöksen tositteet		Paperitulosteena arkistossa
Tase-erittely atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu käyttötaloudesta atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu investointiosasta atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Pääkirja atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Myyntireskontraraportit atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontraraportit atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa
Palkkakortistot atk-tulosteena		Paperitulosteena arkistossa

Tammelassa 6.4.2009

Harri Kaunisto
Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Ismo Ojansuu
1. vpj., kunnanhallituksen jäsen

Päivi Sotka
2. vpj., kunnanhallituksen jäsen

Sari Kaakinen
Kunnanhallituksen jäsen

Pekka Kannisto
Kunnanhallituksen jäsen

Minna Nissilä
Kunnanhallituksen jäsen

Seppo Viikari
Kunnanhallituksen jäsen

Matti Setälä
Kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Tarkastuksesta on annettu erillinen kertomus.

Tammela   päivänä   kuuta 2009

Oy Auditor Ab
JHTT-yhteisö

Simo Bergius, JHTT

FORSSAN SEUDUN KUNTIEN YHTEISPROJEKTIT 2008

Projektin nimi	Tammelan kun- nan osuus
Hämeen matkailun markkinointihanke	5 514,29
Osaamiskeskusohjelma liitännäisjäsenyys	5 571,30
LounaPlussa ry:n maas. Kehitt. Ohjelma	18 000,00
Tiedosta kasvun taito	5 571,30
Innosteel	928,55
Lentokenttä Forssan seudulle	1 949,96
Kansainvälistymishanke	1 299,97
Vetovoima-hanke	2 883,15
Envi Grow Park	4 059,81
Hippolis Hevosklusterihanke	6 035,58
Harava	5 300,35
Innovaatioputkesta yritystoimintaan	557,13
Klusteriohjelma	8 784,00
Markkinointi 2008-2010	6 645,27
LIPRO-hanke	7 073,32
Yhteensä	80 173,98